

จดหมายข่าว

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2531

ม.ช. แต่งตั้งอาจารย์ป่วย เป็นธรรมศาสตราจารย์

สืบเนื่องจากวาระอันเป็นมงคล คือ การที่ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ อดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ (พ.ศ. 2507 - 2515) และอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2518 - 2519) มีอายุครบ 72 ปี สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้แต่งตั้ง ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ เป็นธรรมศาสตราจารย์คนแรกของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตำแหน่ง **ธรรมศาสตราจารย์**นี้ กำหนดขึ้นตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยตำแหน่งธรรมศาสตราจารย์ พ.ศ. 2530 เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ใหญ่หลวงให้แก่มหาวิทยาลัย และผู้ที่ได้รับเสนอชื่อแต่งตั้งเป็นผู้ที่เคยเป็นศาสตราจารย์มาก่อน เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในตำแหน่ง และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับของมหาวิทยาลัยและคนทั่วไป การแต่งตั้งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจะได้รับตำแหน่ง **ธรรมศาสตราจารย์** ตลอดชีวิตของบุคคลนั้น

พิธีประกาศเกียรติคุณในการแต่งตั้ง ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ ให้ดำรงตำแหน่ง **ธรรมศาสตราจารย์**นี้ ได้กระทำขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2531 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อันเป็นวันที่มีการจัด “งานครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ป่วย”

สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาส ครบรอบ 72 ปี อาจารย์ป่วย

รายงานข่าวจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมายัง *จดหมายข่าว* ว่าเนื่องในโอกาสที่ ศาสตราจารย์ป่วย อิงภากรณ์ มีอายุครบ 72 ปี ในวันที่ 9 มีนาคม 2531 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ศาสตราจารย์ป่วย เคยร่วมทำงานด้วย ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น ระหว่างเดือนธันวาคม 2530 ถึง เดือนมีนาคม 2531

กิจกรรมดังกล่าวเริ่มด้วยการประกวดเรียงความในหัวข้อเรื่อง “ชนบทไทยในความหวัง” การจัดทำหนังสือที่ระลึกศาสตราจารย์ป่วย อิงภากรณ์ มีอายุครบ 72 ปี และการประชุมสัมมนาประจำปีของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อเรื่อง “การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทย” นอกจากนี้ยังได้มีการจัด การสนทนาทางวิชาการขึ้น โดยใช้หัวข้อใหญ่ว่า **สามทศวรรษของการพัฒนา มนุษย์ สังคมและเศรษฐกิจไทย** และได้แบ่งหัวข้อย่อย ๆ ของการสนทนาครั้งนี้เป็น “พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมไทย” “การเงินการคลังของไทยในสามทศวรรษ” “สามทศวรรษทางการพัฒนาการศึกษาไทย” “การเมืองไทยในรอบสามทศวรรษ” และจบท้ายด้วยปาฐกถาเรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” โดยพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) วิทยากรสนทนา และปาฐกถาดังกล่าว มีขึ้นทุกวันพุธ ตั้งแต่พุธที่ 20 มกราคม 2531 ถึง พุธที่ 9 มีนาคม 2531 โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนามากมาย อาทิ ดร.มหาประยูรธรรมจิตโต พระคุณฐิติ เมธังกูโร พระไพศาล วิสาโล ศ. นพ. ประเวศ วะสี ดร. ภัทรพร สิริกาญจน ศ. ดร. อัมมาร์ สยามวาลา ศ. เสน่ห์จามริก พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ คุณบุญชู โรจนเสถียร ศ. ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช ฯลฯ

ในขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวในส่วนภูมิภาคเพื่อร่วมฉลอง “งานครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ป่วย” นั้น ทางสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้ร่วมกับ

สถาบันอุดมศึกษาในต่างจังหวัด จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น คือ ทางด้านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีการจัดอภิปรายขึ้นระหว่างวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ถึง 12 กุมภาพันธ์ 2531 ภายใต้หัวข้อดังนี้ “ชีวิตและผลงานของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่มีต่อสังคมไทย” “อาจารย์ป๋วยกับเสรีภาพ และประชาธิปไตย” “อาจารย์ป๋วยกับเศรษฐกิจไทย” และหัวข้อสุดท้ายคือ “อาจารย์ป๋วยกับการศึกษาไทย”

ส่วนทางด้านวิทยาลัยครูต่าง ๆ นั้น ได้เข้าร่วมรายการ “งานครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ป๋วย” โดยการที่ วิทยาลัยครูอุดรธานี จัดให้มีการเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง

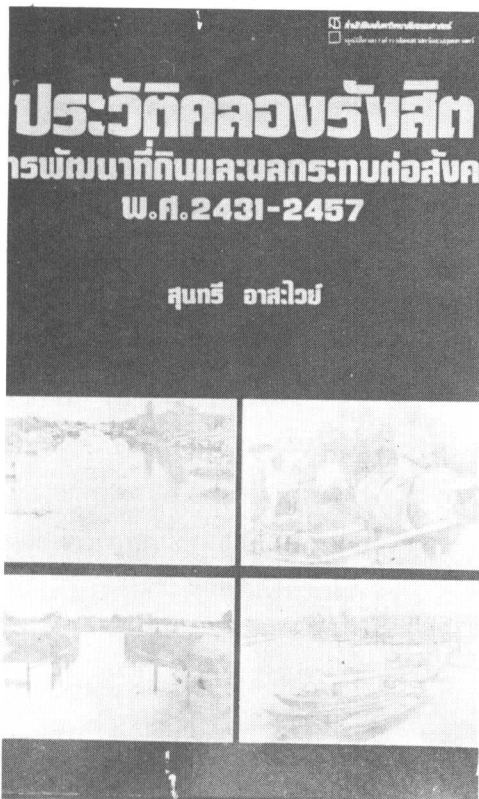
“การศึกษาในทัศนะของอาจารย์ป๋วย” และปาฐกถาเรื่อง “ระบบการศึกษาในวิทยาลัยครูสิ่งที่ควรจะเป็น” ระหว่างวันที่ 13 - 15 กุมภาพันธ์ 2531 ในขณะที่ในวันที่ 5 - 13 มีนาคม 2531 วิทยาลัยครูอุบลราชธานี ได้มีการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง “ประชาธิปไตยกับสิทธิมนุษยชน” มีการเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรม, การพัฒนาจิตใจ” และปาฐกถาเรื่อง “การเงินกับการพัฒนาชนบท” ทางด้านวิทยาลัยครูลำปางมีการจัดอภิปรายเรื่อง “แนวการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท” ในวันที่ 12 - 13 มีนาคม 2531 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์มีการจัด นิทรรศการประกอบสื่อ

ในวันที่ 16 - 17 เมษายน 2531 วิทยาลัยครูเพชรบุรี จัดอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “ผลงานทางการพัฒนาชนบทของอาจารย์ป๋วย” ระหว่างวันที่ 16 - 17 เมษายน 2531 และท้ายสุด วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จะจัดอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาท้องถิ่น” การเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และสังคมอยุธยาในช่วง 2500 - 2530” และจบรายการด้วยปาฐกถาเรื่อง “วิทยาลัยครูกับการเป็นเลิศทางวิชาการในท้องถิ่น” รายการของวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาจะมีขึ้นระหว่างวันที่ 8 - 10 กรกฎาคม 2531

บอกกล่าว : ข่าวสังคมวิชาการ

● ในวาระครบรอบวันเกิด ท่านอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ครบ 6 รอบในวันที่ 9 มีนาคมนี้ คณะผู้จัดทำ “จดหมายข่าว” และเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ขอแสดงความปรารถนาให้อาจารย์ สุขกาย สบายใจ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าอาจารย์จะกลับมาให้พวกเราได้เข้าเยี่ยมชมการระอึกในเร็ววัน และหากจะอยู่นาน ๆ หรืออยู่เลย บรรดาลูกศิษย์ ทั้งศิษย์โดยแท้และโดยปวารณาเป็นศิษย์ก็จะดีใจ เบิกบานเป็นอันมากอยู่ไกล คิดถึงค่ะ และด้วยเหตุ อันเป็นที่รัก ทำให้เกิดเป็นความพยายามที่จะสร้างถาวรวัตถุทางปัญญา เพื่อตอกย้ำถึงความรู้สึกที่ผูกพัน จึงจะมีหนังสือดีที่เป็นงานที่เขียนขึ้นใหม่ออกมาพร้อมฉลองวันเกิดของท่านอาจารย์ป๋วยอย่างน้อยสามเล่ม คือ **กบฏภูษาดิ** เป็นหนังสือหนา 500 กว่าหน้า เขียนโดย คุณทศ พัมธมเสน เป็นเรื่องราวของเสรีไทยจากความจริงของคุณทศ ทำให้มองเห็นเรื่องราวในอดีตเหมือนดูหนังฉาย

มีทั้งความรู้และเรื่องกุกกัก และเหตุที่ให้ชื่อหนังสือนี้ว่า **กบฏภูษาดิ** ก็เพราะว่า ทูตไทยในอังกฤษไม่รับรองเสรีไทย จึงต้องกลายเป็นกบฏ ผู้สนใจหนังสือเล่มนี้ถ้าสั่งจองจะได้ในราคาพิเศษ พร้อมของแถมหนังสือเรื่อง **ทหารกับการเมืองไทย** ของ ส.ศิริรักษ์ เงินรายได้จากการสั่งจองนี้ **คุณสันติสุข โสภณศิริ** บรรณาธิการหนังสือบอกว่าจะนำไปจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่อง **สันติประชาธรรม** เป็นการทำบุญวันเกิดให้ท่านอาจารย์ป๋วย หนังสือปกแข็ง กระดาษปอนด์ ราคา 340 บาท ผู้สั่งจองได้ราคาพิเศษ 306 บาท หนังสือปกอ่อน กระดาษปรู๊ฟ ราคา 175 บาท ผู้สั่งจองได้ราคาพิเศษ 158 บาท ผู้ต้องการสั่งซื้อ โปรดส่งนามบัตรส่งจ่ายนางสาวมณีวรรณ สุรมิตรานนท์ สถาบันปริทัศน์มยงค์ 303/7 ซอยสันติภาพ ถนนนเรศวร บางรัก กทม. 10500 นามบัตรส่งจ่าย ป.ณ.กลาง หนังสือเล่มที่สอง โครงการเฉพาะกิจ ของ

หนังสือพิมพ์มติชน จัดพิมพ์หนังสือ **ประวัติ**

บอกเล่า ของ ป๊วย อึ้งภากรณ์
หนังสือเล่มที่สาม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์หนังสือรวมบทความเศรษฐกิจ ปรากฏว่าการจัดพิมพ์หนังสือนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดี บทความที่จะลงพิมพ์ครั้งนี้ต้นฉบับสูงเกือบถึงเข่า เมื่อจัดพิมพ์แล้วจะได้หนังสือสองเล่มคงจะหนักกว่าหนังสือ**รักเมืองไทย** ที่มูลนิธิฯ เคยพิมพ์ในโอกาสวันเกิด 60 ปี ของท่านอาจารย์ป๊วย

● ขอแสดงความยินดีกับ **คุณพิทยา ว่องกุล** และ **อาจารย์สมเกียรติ วันทะนะ** ที่เรื่องสั้น **พรายทะเล** และ **ฝัน** ได้รับรางวัลที่ 1 และที่ 2 จาก **นสพ.มติชน** โดยคัดเลือกจากบรรดาเรื่องสั้นที่ลงพิมพ์ในหนังสือ**มติชนสุดสัปดาห์** ทราบมาว่าฝันเป็นเรื่องสั้น เรื่องแรกของ**อาจารย์สมเกียรติ**สนุกทีเดียว อย่าเพิกกับงานเขียนเรื่องสั้นจนลืมงานที่จะทำให้มูลนิธิฯ ก็แล้วกัน นักเขียนรางวัล**มติชน** ทั้งสองท่านเป็นกรรมการในคณะกรรมการโครงการหนังสือชุดวรรณกรรมไทย และ ประวัติศาสตร์ไทย ของมูลนิธิฯ

● ในหนึ่งปีที่แล้ว ทางมูลนิธิฯ ได้อนุมัติให้มีการแปลหนังสือไปตั้งหนึ่งเรื่องคือ **Burma's Struggle Against British Imperialism 1885 - 1895** เขียนโดยนักประวัติศาสตร์พม่า ที่เป็นภรรยาของพลเนวิน **Ni Ni Myint** ผู้แปลคือ **อาจารย์ถวิล สุนทรวณิชย์** หนังสือเล่มนี้คงไม่ต้องให้รอนานเหมือนเล่มอื่น ๆ เพราะได้ข่าวว่า**อาจารย์ถวิล**อยากจะได้ค่าแปลไปสร้างควมทันสมัยด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

● ท่านศาสตราจารย์ **ร. แลงกัต** นับได้ว่าเป็นปราชญ์ทางด้านบูรพาคดีในระดับสากล เป็นทั้งนักกฎหมาย นักประวัติศาสตร์ นักนิรุกติศาสตร์ ท่านเป็นนักวิชาการตะวันตกที่รู้ภาษาท้องถิ่นและภาษาเก่ามากมายหลายภาษา ทำให้งานของท่านมีคุณภาพชนิดที่อยากจะหางานของคนรุ่นใหม่มาทาบได้ และ

นับว่าเป็นความน่าพอกพูนใจของชาวธรรม-ศาสตร์ที่ท่านเคยเป็นอาจารย์ที่ธรรมศาสตร์อยู่นานหลายปี แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าทั้งงานของท่านและตัวท่านเอง จะถูกลืมกันไปทางมูลนิธิฯ ได้หยิบเอางานอันทรงคุณค่าชิ้นหนึ่งของท่านมาจัดพิมพ์ใหม่ คือ **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย** ผู้ที่สนใจสั่งซื้อได้ที่**สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช** ในราคาพิเศษลด 10% โดยไม่คิดค่าส่ง

● ได้อ่านหนังสือพิมพ์เก่า ๆ ทำให้รู้ว่าอันห่วยลือคนนั้นมีได้เพิ่งเกิดขึ้นใน พ.ศ. นี้ แต่ได้เคยเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยที่เริ่มออกห่วยแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการออกตลอดเดอรีเพื่อหาเงินซื้อปืนให้เสือป่า ข้าราชการระดับปลัดบัญชาการกระทรวงวังและพวกได้ทำการลือเลขจนเป็นที่ผิดสังเกต หนังสือพิมพ์เกราะเหล็กได้ตั้งข้อสังเกตแสดงความสงสัยจนกระทั่งทำให้มีการสอบสวนจนต้องติดคุกกันไป เรื่องราวดังกล่าวได้จากรายงานวิจัยของ**คุณอัจฉราพร กมฺพพิสมัย** แต่อย่าเพิ่งเข้าใจผิดว่า**คุณอัจฉราพร**วิจัยเรื่องการลือห่วย! เพียงแต่เห็นว่าเป็นเกร็ดน่าสนใจจึงอยากเล่าสู่กันฟัง รายงานวิจัยชื่อเรื่องว่า **"ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ 2475 ภาพสะท้อนจากเอกสารและงานเขียนทางหนังสือพิมพ์"** ผู้สนใจเรื่องนี้หารายงานวิจัยหนัก 2 กิโลกรัม อ่านได้จาก**สถาบันไทยคดีศึกษา มธ.**

● การผลิตเป็นพื้นฐานของสังคม ดังนั้นประวัติศาสตร์ของชาติที่ไม่แสดงให้เห็นถึงวิธีการผลิต จึงเป็นประวัติศาสตร์ที่ขาดสาระสำคัญ ความพยายามที่จะเติมประวัติศาสตร์ประชาชนไทยลงไป ในประวัติศาสตร์ชาติไทย มีอยู่เป็นระยะ ๆ เดียวคึกคัก เดียวซบเซา และยังมีใครที่ได้ทำอย่างตลอดรอดฝั่ง เมื่อพิจารณาข้อมูลประกอบวิธีวิเคราะห์ดังนั้น จึงนับเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่**ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์** นักประวัติศาสตร์มืออาชีพให้ความสนใจในเรื่องนี้ **อาจารย์นิธิ**ได้เขียนบทความขนาดยาวเรื่อง

"สู่ประวัติศาสตร์ประชาชนไทย" ลงใน**วารสารศิลปวัฒนธรรม**ฉบับเดือน มกราคมนี้ เป็นลักษณะบททดลองเสนอ การเขียนประวัติศาสตร์ประชาชนในรอบ 200 ปีที่ผ่านมา โดยแบ่งยุคสมัยเป็นสองยุค คือ ยุคหมู่บ้านในรัฐและเศรษฐกิจแบบจารีต และ ยุคหมู่บ้านในรัฐและเศรษฐกิจแห่งชาติ แม้จะเป็นเพียงโครงร่างหยาบ ๆ ก็มีประเด็นที่น่าสนใจ คงจะทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ประชาชนกลับมาคึกคักอีก

● มีหนังสือน่าสนใจของ ศาสตราจารย์ **Charles F. Keyes** ออกมาเล่มหนึ่งชื่อ **Thailand Buddhist Kingdom as Modern Nation-State** ทางเรากำลังรอให้ห้องสมุดสั่งซื้อ ถ้าได้หนังสือแล้วก็จะเอามาแนะนำต่อให้ทางเราได้เผยแพร่ก็จะขอบคุนยิ่ง

● หนังสือเรื่อง **ประวัติคลองรังสิต : การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. 2431 - 2457** ของ **คุณสุนทรี อัสะไวย์** มูลนิธิฯ จัดพิมพ์เสร็จแล้ว ราคา 79.- บาท จัดจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือจะสั่งซื้อที่มูลนิธิฯ ก็ได้ โดยส่งรษณีย์ หรือ ตัวแลกเงิน สั่งจ่าย **สุจิตราธราทอง ปณ.หน้าพระลาน** ในราคาพิเศษ 72.- บาท ไม่คิดค่าส่ง

● ขอแนะนำหนังสือประเภท **วารสารสนทนา** ที่ออกมาสู่บรรณพิภพอีกเล่มหนึ่งคือ **สารสนทนา** เป็นหนังสือประมวลข่าวสารรายเดือน ครอบคลุมข่าวสารทั้งด้านทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม กิจการต่างประเทศ พร้อมทั้งประมวลทัศนะที่เฉียบคมและผลงานการศึกษาวิจัยค้นคว้าด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคมประเทศไทย และเสนอการวิเคราะห์ภาวะต่าง ๆ ด้วย โดยนักคิด นักเขียน เจ้าเก่า **อนุช อภาภิรม** หนังสือนี้ไม่มีวางขาย ผู้สนใจต้องสมัครเป็นสมาชิก อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (12 เล่ม) 1,500.- บาท หรือจ่ายงวดละ 3 เดือน 525 บาท ก็ได้ โดยส่งรษณีย์ หรือ ตัวแลกเงินไปรษณีย์ สั่งจ่าย

"สวัสดีครับ"

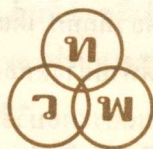
คุณเป็นคนหนึ่งใช่ไหม--
ที่ต้องการเป็นนักธุรกิจผู้มั่งคั่ง
เป็นผู้บริหารที่เข้าใจหลักการทำงานโดยถ่องแท้
และมีชีวิตที่ดีๆ ตามวิถีทางนี้
ฉะนั้นคุณควรเริ่มต้น "การวางแผน" ไว้เสียแต่บัดนี้

■ ด้วยกลุ่มหนังสือแนวธุรกิจ การเงิน และการตลาด ■

การวางแผน
พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด

การเงินธุรกิจ องค์กรและการบริหาร การวิเคราะห์งบการเงิน
การตลาดสำหรับนักบริหาร พฤติกรรมบุคคลในองค์กร กลยุทธ์ และ นโยบายธุรกิจ

เขียนโดย ธงชัย สันติวงษ์

ไทยวัฒนาพานิช ผลิตหนังสือคุณภาพ

บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

599 ถนนไมตรีจิต กรุงเทพฯ 10100 โทรศัพท์ 2210111-5

แนะนำหนังสือ

สมัย อาภาภิรม 71/4 ถนนเศรษฐศิริ 2 สาม-
เสนใน พญาไท กทม. 10400 สั่งจ่าย ณ ปท.
ประดิพัทธ์

การติดต่อสั่งซื้อหนังสือและเอกสารทางวิชาการ

- หนังสือที่พิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด สั่งซื้อได้ที่ :
บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

599 ถนนไมคริจิต

กรุงเทพฯ (10100)

โทรศัพท์ 221-0111 ถึง 5

- หนังสือที่พิมพ์โดย มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สั่งซื้อได้ที่ :

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์

บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 7

10700

โทรศัพท์ 424-5768

- หนังสือที่พิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งเอกสารทาง
วิชาการทุกเล่ม สั่งซื้อได้ที่ :

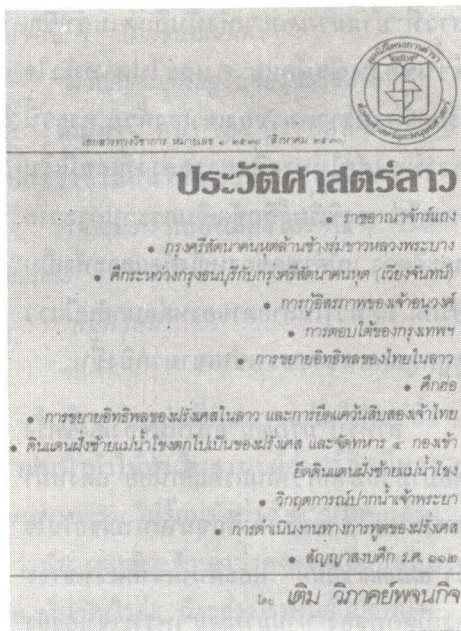
ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

กรุงเทพฯ 2 10200

โทรศัพท์ 221-6111 ถึง 20 ต่อ 271

วิมานมลาย

ยาสินาริ คาวาบาตะ เขียน

วันเพ็ญ บงกชสถิตย์ แปล

อาทร พึ่งธรรมสาร คำนำ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์ 2530

126 หน้า ราคา 32 บาท

คาวาบาตะ กับ

ความรื่นรมย์ของชายชรา

คุณคะ

เมื่อ 5 - 6 เดือนมาแล้วฉันได้อ่าน

*วิมานมลาย : ยาสินาริ คาวาบาตะ เขียน,
วันเพ็ญ บงกชสถิตย์ แปล, มูลนิธิโครงการตำราฯ,
126 หน้า, ราคา 32 บาท, พ.ศ. 2530 เปรียบเทียบกับ

ต้นหา : ยาสินาริ คาวาบาตะ เขียน "สาลินี" แปล,
สำนักพิมพ์วิไล, 174 หน้า ราคา 20 บาท พ.ศ. 2529

นวนิยายแปลเล่มหนึ่งของญี่ปุ่นชื่อ **วิมานมลาย**
แปลโดย **วันเพ็ญ บงกชสถิตย์** และอีกเล่ม
หนึ่งใช้ชื่อปากก่าว่า **ต้นหา** แปลโดย **"สาลินี"**
ทั้ง 2 เล่ม 2 สำนักแปลมาจากนวนิยายของ
ยาสินาริ คาวาบาตะ เรื่อง **The House of
Sleeping Beauties*** และวันนี้ฉันได้หยิบ
หนังสือแปลทั้ง 2 เล่มขึ้นมาอ่านดูอีกครั้ง
เพราะเป็นหนังสือที่ฉันต้องอ่านซ้ำ ๆ ต้องเก็บ
ใจความละเอียดต้องติดตาม

ก่อนหน้าที่จะอ่านในครั้งแรกนั้นฉันไม่
ค่อยใส่ใจนัก เพราะคิดว่าเรื่องราวอารมณ์
ของผู้ชายแก่ ๆ คงไม่มีอะไรมากนัก แต่เพื่อน
ใกล้ชิดสนิทกันบอกว่าการแปลของคาวาบาตะ
เรื่องนี้ที่น่าสนใจมาก ได้อรรถรสในแง่จินตนาการ
เพศ และได้คิดถึงจิตวิทยาของผู้ชายวัยชรา

ยาสินาริ คาวาบาตะเขียน **วิมานมลาย**
ขณะที่เขามีอายุอยู่ในวัยใกล้เคียงกับ **"เงุชิ"**
ตัวละครเอกของเรื่อง ฉะนั้นความรู้สึกของ
คาวาบาตะคงมีส่วนใกล้เคียงอยู่กับตัวละคร
ของเขาตัวนี้ไม่มากนักน้อย

ตามเนื้อเรื่อง คาวาบาตะเขียนเล่าถึง
เผ่าเงุชิ อายุ 67 ปี เงุชิไป **"เที่ยวผู้หญิง"**

แบบแปลก ๆ ในสถานที่พิเศษแห่งหนึ่ง ผู้หญิงในบ้านหลังนั้นดูช่างแปลกไปจากที่อื่น เพราะพวกเธอถูกวางยาให้นอนหลับสนิท ชนิดหากไม่ถึงเวลาที่จะไม่ตื่นขึ้นมาพบกับ "ภาพอันไม่คาดฝัน" อย่างแน่นอน

อย่าว่าแต่จะเป็นแค่ตัวเองเองเลย แม้แต่เธอโดยทั่วไปและที่ยัง "ไม่เมา" ทั้งหลาย ..อ่านเพียงแค่นี้ก็รู้สึกแปลก ๆ แล้ว ว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป

เมื่อแรกที่ "เอจซี่" พาตัวไปเป็นแขกของแหล่งเที่ยวแห่งนั้น แวบหนึ่งเขาได้สังเกตเห็น "หญิงนอนหลับ" ซึ่งเป็นคนพาเขาไปส่งยังห้องที่มี "เด็กสาวหลับสนิท" นั่นคือมีแววของความเป็นผู้หญิงเกินกว่าฉายาออกมา

เอจซี่บอกกับตัวเองว่า แม้เขาจะยังมีสมรรถภาพจะหาความสุขทางเพศกับผู้หญิงได้ แต่เขาก็จะไม่ทำ...เขาคิดว่าแขกอื่น ๆ ที่ทำได้อีกก็เพียงแค่ดูได้ร่างอันกำลังเติบโตเป่งบานของเด็กสาวเหล่านี้ด้วยเป็นชายแก่ที่ไร้สมรรถภาพเสียแล้วทั้งสิ้น และการที่เด็กสาวจะไม่ได้รู้ ไม่ได้เห็น ว่าพวกเขา "ลึนท่า" ความเป็นชายชาติอาชญาในใจไปแล้วนั้น มันดูพิเศษเสียยิ่งกว่าการได้พบผู้หญิงที่ตื่นอยู่ และมีคำพูดมีสายตา ที่สื่อความหมายอันจะเป็นการหลู่เกียรติ "ความเป็นผู้ชาย" เป็นไหน ๆ ความเจ็บที่ไม่รู้สึกรู้สาของ "นางนอน" ทำให้จินตนาการของเอจซี่แผ่กระเจิงไปไกลไปได้ทั้งร้ายและดี

แต่เอจซี่เปลื้องผ้าทอดกายลงเคียงข้างเด็กสาวภายใต้ผ้าห่มไฟฟ้าอบอุ่น กลิ่นจากเด็กสาวช่างเหมือนกลิ่นทารก เหมือนน้ำนมจากปากเด็กน้อย..แต่เพียงกลิ่นก็พาจินตนาการของเขาให้เพลิดกลับไปถึงอดีตอันยาวไกลที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด อาทิเช่นอดีตที่มีทั้งคนรัก, ชู้, โสเภณี, ภรรยาและลูก ๆ หลาน ๆ

คืนแรกแห่งการผจญภัยในห้องกับ "นางนอนหลับสนิท" เอจซี่จับคืนอันแสนสุขและกระเจิดกระเจิงของเขาลงด้วยการกลืนยานอนหลับที่ทางสำนักนั้นจัดเตรียมไว้ให้ และก่อนจะหมดเวลาในเช้าวันรุ่งขึ้น เอจซี่ก็

ตื่นขึ้นมาพิจารณาางนอนของเขาและสัมผัสลึบไล้เธอบ้างเพียงแผ่วเบา ทรวงอกเต่งตมของเด็กสาวทำให้เขาหวนคิดไปถึงแม่ - แม่สมัยยังสาว ๆ ก่อนที่เขาจะถือกำเนิดมา!

อีก 2 อาทิตย์ต่อมา เอจซี่กลับไปหาเด็กสาวที่ "บ้านนางนอน" แห่งนั้นอีกตามคำเชิญชวนของหญิงผู้ดูแล และไปตามหัวใจเรียกร้องปรารถนาของเขาเองด้วย คราวนี้ความสงสัยในบางสิ่งบางอย่างที่เคยมีเริ่มหมดไป เอจซี่เริ่มรู้สึกขัดใจกระวนกระวายและคิดว่า แม้คำพูดของหญิงผู้ดูแลจะฟังเป็นปกติ แต่ทว่าในสายตาของหล่อนกลับมีแววดูถูกดูแคลนชายชราเช่นเขามากยิ่งขึ้น

สำหรับ "นางนอน" คนใหม่ของเอจซี่ครั้งต่อมามีวัยมากกว่าคนแรกเล็กน้อย แต่งหน้าทาปากสดใส เขาถึงกับนึกขานนามเธอในใจว่า "แม่ยุคเจ้าเสน่ห์" และคืนนี้เขาคิดว่าเขาจะละเมิดกฎของ "บ้านนางนอน" เพราะเขาเองยังมีความสามารถ "ทำได้" อีกประการหนึ่งหญิงผู้ดูแลได้บอกเขาว่า "นางนอน" คนนี้เคยมีประสบการณ์ แต่แล้วจะด้วยวิธีใดไม่แน่ชัด เอจซี่กลับรู้สึกว่าเขายังเป็นสาวบริสุทธิ์ที่มีประสบการณ์เพียงแค่การนอนหลับให้ "เมา" ทั้งหลายได้เซซเซมโลมลูบแต่ภายนอกเท่านั้น

เอจซี่ตัดสินใจระงับความต้องการของตนเอง ขณะเขาเปลือยกายนอนกอดประคองหญิงสาวที่หลับสนิทและร่างปราศจากเสื้อผ้าสวมใส่ นั่นใจเขากลับหวนคิดไปหาอดีตอีกครั้งหนึ่ง เขาคิดถึงลูกสาวทั้งสามคน โดยเฉพาะลูกสาวคนเล็กที่เสียความบริสุทธิ์ให้กับชายอื่นก่อนเข้าพิธีแต่งงานกับชายอีกคนหนึ่ง เขารำลึกถึงวันสุดท้ายที่เขาพาลูกสาวไปเดินเล่นท่ามกลางดงดอกไม้สีขาวกลิ่นฉุน ก่อนที่ลูกสาวจะแต่งงานและแยกเรือนออกไป

อีกอาทิตย์หนึ่งต่อมา เอจซี่ก็กลับไปหา "นางนอน" อีก คราวนี้เขาพบกับเด็กสาวหน้าใหม่ที่เพิ่งมาฝึกงาน อายุเพียง 16 ปี ตัวผอม ๆ บริสุทธิ์ ไร้เครื่องแต่งหน้า เอจซี่มีความรู้สึกเลือนลอยเหมือนเช่นเคย เขาคิดถึงหญิงที่เขาเคยเป็นชู้ด้วย หญิงคนนั้นมีลูก

แล้วสองคน แต่ร่างกายยังหนักแน่นประทับใจ เขาแน่ใจว่าทั้งเขาและเธอต่างมีความสุขเท่าเทียมกัน และต่างมิได้ก่อให้เกิด "ความเจ็บปวดทางใจ" ต่อกันจากหญิงยอดชู้เขาคิดละเอียดมาจนถึงโสเภณีเด็กอายุ 14 ปีคนหนึ่งที่ไม่ได้สร้างความประทับใจอะไรแก่เขาเลย

ขณะเมื่อมองดู "นางนอน" อย่างใกล้ชิด ความคิดหลากหลายของเอจซี่ก็ประดังประเดเข้ามา เขาคิดถึงการฆ่า, คิดถึงความเวทนา, ความหวาดกลัว, ความตายและความเสียหายยับเยินที่ผ่านเลย แต่แล้ว "นางนอน" ผู้มีเลือดเนื้ออยู่ตรงหน้ากลับนิ่งสงบ เขา รู้สึกว่านางสามารถใช้ความนิ่งเงียบมารับฟังเสียงความทุกข์จากบรรดาชายชราได้ทุกเรื่อง ทุกคนและนางบอกทุกอย่างแก่ใจของพวกเขาได้ราวกับเป็นพระ

แล้วนางนอนคนที่ 1 - 2 - 3 - 4 ก็ผ่านไป

ครั้งหนึ่งเอจซี่ได้ข่าวว่ามีการเสียชีวิตของ "เมา" บางคนในบ้านนางนอนและพวกคนในบ้านนั้นได้ห้ามคนตายออกไปไว้ที่อื่น แต่กระนั้นเอจซี่ก็ยังมา.. เขาบอกแก่หญิงผู้ดูแลว่า หากเขาตายก็ขอโปรดอย่านำร่างเขาไปเสียจากเด็กสาวเลย เพราะการตายโดยมีเด็กสาวแรกแย้มนอนอยู่เคียงข้างกายนั้นน่าจะเป็นความสุขยิ่งกว่าสิ่งใดทั้งสิ้น

แต่หญิงผู้ดูแลปฏิเสธ!

เอจซี่มาเที่ยวที่ "บ้านนางนอน" แห่งนี้อีกทำไมทั้ง ๆ ที่เขาเริ่มรู้สึกจะเบื่อแล้ว?

ครั้งสุดท้ายนี้ เอจซี่ได้ผู้หญิงที่มีลักษณะต่างกันมาเป็น "นางนอน" พร้อมกันถึง 2 คน ความฝันอันกระเจิดกระเจิงที่ย้อนกลับไปสู่อุดมยังมีอยู่ เขาคิดถึงจูบแรกกับคนรักวัยรุ่น คิดถึงแม่ทั้งที่เขาเห็นว่าไม่น่าจะคิดถึง "แม่" ในสถานที่แบบนี้ และเมื่อคิดถึงแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว เขาย่อมต้องคิดไปถึงความตายด้วย ดึกคืนนี้เขาหลับและฝันร้าย..

ครั้งตื่นขึ้น..เขาก็พบว่าหญิงสาวคนหนึ่งได้หยุดหายใจไปเสียแล้ว อาจเป็นเพราะฤทธิ์ยานอนหลับที่ใช้จนเกินขนาด

แต่หญิงผู้ดูแล “บ้านนงนอม” ได้ปลอบใจเขาว่าไม่เป็นไร..ไม่เป็นไร.. ชื่อเสียงของเขาจะไม่ถูกนำมาพัวพันกล่าวถึงให้เสื่อมเสียโดยเด็ดขาด และนางยังพูดหลอกเขาอีกว่าเด็กสาวคนนั้นยังไม่ตายหรอก อย่าคิดมากไปเลย และนั่นเห็นใหม่..ยังมีเด็กสาวอีกคนนอนหลับรอเขาอยู่!

ถ้า ๆ นี่โจมตีความรู้สึกของเองซิอย่างรุนแรง

เขาได้ยินเสียงรถยนต์คิดเครื่องเล่นออกไปกลางดึก เองซิหันไปมองร่างเปลือยเปล่าของเด็กสาวอีกคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ยามนี้เธอช่างดูเิบอิมมิ่งงดงามกระจ่างตานัก เองซิมองดูเธอแต่ทว่าในใจวินาทีนั้นเขาก็คิดไปถึง “นางนอม” และชายชราคนที่ตาย

คุณ กะ..

ขณะอ่าน แม้จะมีอารมณ์คล้อยตามแต่ฉันนอกรู้สึกสะอึก ๆ ขึ้นมาเป็นบางจุดไม่ได้ การอ่านหนังสือแปลเรื่องเดียวกัน 2 ส่วนในเวลาไม่ห่างกันนัก รู้สึกจะไม่ดีตรงนี้เอง เช่น

วิมานมายา : ส่วนแปลของ วันเพ็ญ บงกชสถิตย์ หน้า 37 บรรทัดที่ 8 แปลว่า “..สอนให้เขารู้ว่าปากของชายหนุ่มสามารถจะเรียกเลือดจากแทบทุกส่วนของกายสาวได้..”

แต่ในเนื้อความเดียวกันจากอีกส่วนหนึ่งของ “สาลินี” ที่ใช้ชื่อกว่า **ตัณฑหา** หน้า 26 บรรทัดที่ 3 กลับแปลว่า “..สอนเขาว่าริมฝีปากของผู้ชายนั้นอาจลปรอยเลือดออกจากร่างกายผู้หญิงได้ในเกือบทุกส่วน..”

วิมานมายา : หน้า 75 บรรทัดที่ 13 แปลว่า “..แกยังไม่เคยก็เลยกลัว แกขอมีใครมาเป็นเพื่อนอีกคน..”

“สองคนรี ฉันไม่ถึงสาหรอก..”

ตัณฑหา : หน้า 92 บรรทัดที่ 9 แปลว่า “เธอกลัวล่ะ เธออยากกินยานอนหลับโดยยังไม่รับแขกก่อน แต่ฉันไม่ยอมล่ะ ไม่อยากขัดใจคุณ”

“กินยาสองเม็ดหรือครับ”

วิมานมายา : หน้า 94 บรรทัดที่ 17

แปลว่า “..ก็คงจะเป็นการทำให้เด็กหลับ”

ตัณฑหา : หน้า 123 บรรทัดที่ 4 แปลว่า “..ฉันคิดว่า การนอนกับผู้หญิงหลับ”

วิมานมายา : หน้า 105 บรรทัดที่ 12 แปลว่า “มีลมวูบเข้ามานะ” หล่อมองไปรอบ ๆ “ไม่มีห้องลมนี้คะ”

“มีวิญญาณสิงอยู่ในห้องไม่ใช่หรือ”

ตัณฑหา : หน้า 104 บรรทัดที่ 3 กลับแปลตรงข้ามกันไปเลย ว่า “อยากดื่มน้ำ”

“หรือคะ” หล่อมองไปรอบ ๆ “ไม่มีหรอกคะ”

“ที่นี้ที่ไหน”

ฯลฯ

ส่วนแปลที่ผิดความกันไปเลยทั้ง 2 เล่มนี้ ทำให้ฉันในฐานะผู้อ่านรู้สึกมีนงเอากการเพราะไม่รู้แน่ชัดว่าส่วนใดถูกต้องกว่ากัน และคิดเอาเองว่าจะเฉลี่ยกันถูกผิด...ไม่เป็นไรคะ ถึงอย่างไรท่านผู้แปลหนึ่ง-สองทั้ง 2 เล่มก็ทำให้ฉันได้รู้จัก “ความรื่นรมย์ครั้งสุดท้าย” ของชายชรา มากขึ้น และได้เข้าใจแง่มุมในลีลาที่เรียกว่า “จินตนาการเพศ” ของควาบาตะเพิ่มขึ้นด้วย

ความรู้สึกของฉันที่มีต่อนวนิยายของควาบาตะเล่มนี้เป็นความชื่นชมในความกล้าหาญ, ความแปลกใหม่, ความตระหนักและความละเมียดละมัย ฉันเห็นภาพ “..ชายชราเปลือยร่างเหยียนคลอเคลียอยู่กับร่างเด็กสาวเปล่งปลั่งเปลือยที่สงบนิ่ง ได้ยินแต่เสียงของเขาจึงงำพูดพร่ำอยู่คนเดียว ขณะมีอคคำปะปะไป..”

อย่างไรก็ตาม ในแง่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้ประพันธ์ ผลงานจากส่วน **วิมานมายา** ของมูลนิธิโครงการตำราฯ นั้น น่าจะผ่านตา “ผู้รู้” วรรณกรรมญี่ปุ่นมาก่อน ดังจะเห็นว่า มี “คำนำ” เกี่ยวกับนวนิยายเล่มนี้ เขียนให้ความรู้โดย **อภร พงษ์ธรรมสาร** ซึ่งนับเป็นข้อเขียนที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจวรรณกรรมญี่ปุ่นชิ้นนี้ - ไม่มากก็น้อย

ศรีดาวเรือง

5 กุมภาพันธ์ 2531

ความคิดอิสระ

เพื่อนใจ

ฝันทำไมถึงทุ่งหญ้าสุดตาฝัน

ฝันทำไมถึงรวงโรจน์อันโชติโฉน

ฝันทำไมถึงไม้ไอนโยนกิ่งไกว

เขียนทำไมถึงอรุณอันอุ่นอก

เขียนทำไมถึงนกผกไกล

เขียนทำไมถึงลีลาผกาไฟ

เขียนทำไมถึงธाराซ่าซาเย็น

นาครธรรมล้ำเลื่องรุ่งเรืองกว่า

เพียงเธอกล่าวดวงอย่างเราเห็น

ปราสาทแก้วแวววรณกลางจันทร์เพ็ญ

กับตึกเด่นโดดเด่นฟ้าทำพระพาย

อุทยานปานชะลอมมาล่อหล้า

จากฟากฟ้าสุขซึ่งตริงตาหลาย

ผกาเพื่อเผยดอกออกเรียงราย

กลีบกระจายเกลื่อนหอมย้อมปดพิ

ขอบใจ

ที่ห่วงใยคือสิ่งมาถึงนี้

นาครธรรมล้ำเลื่องเรืองรุจี

เห็นไม่มีวันซึ่งเข้าถึงกัน

อันความคิดอิสระใครผละไฉน

กระเจิงใจนจากกรอบและขอบเขต

สู่ทุ่งกว้างกลางแจ้งแสงตะวัน

ปมความฝันเฟื่องฟองละล่องไกล

ลมพัดผ่านหวานหวีละลิวลิป

ดังได้จับอมฤตสนิไท

จินตนาการคล้อยเลื่อนลอยไป

แมกเมขมุ่นอุ่นละไมในฟ้าคราม

อิสระภาพวาทวิโลกว่าได้อื่น

สุดจะฝันมอบไปให้ใครหยาม

ถึงยากดีมีเงินไซ้คนทรม

ยอมกราบงามขายงานวิญญูณตน

อุษเชนี

2493

แนะนำหนังสือ

ประวัติศาสตร์ลาว

เดิม วิกาศย์พจนกิจ ผู้แต่ง
 ฉลอง สุนทรวาทิษฐ์ คำนำ
 เอกสารทางวิชาการหมายเลข 1/2530
 มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษย-
 ศาสตร์ 2530. 217 หน้า
 ราคา 60 บาท

เดิม วิกาศย์พจนกิจ ผู้เขียน **ประวัติ-
 ศาสตร์ลาว** เล่มนี้ เป็นผู้มีผลงานเขียนทาง
 ประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นัก
 ประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประ-
 วัติศาสตร์ท้องถิ่นของบริเวณภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ หรือภาคอีสาน งานเขียนประวัติ-
 ศาสตร์ขนาดยาวชิ้นแรกของ เดิม วิกาศย์-
 พจนกิจ (ภายใต้ชื่อสกุลเดิมกว่า เดิม สิง-
 หัษฐิต) คือ **ฝั่งขวาแม่น้ำโขง** (2 เล่ม) ที่พิมพ์
 ขึ้นใน พ.ศ. 2499 อย่างไม่กี่ปี งานเขียนประ-
 วัติศาสตร์ที่ทำให้ชื่อของ เดิม วิกาศย์พจนกิจ
 เป็นที่รู้จักและยอมรับกันอย่างกว้างขวาง
 และแท้จริง ก็เห็นจะเป็นงานเขียนที่ดีพิมพ์
 ในชื่อ **ประวัติศาสตร์อีสาน** (2 เล่ม) โดย
 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย **ประ-
 วัติศาสตร์อีสาน** ได้รับการตีพิมพ์จำหน่ายถึง
 2 ครั้งภายในช่วงระยะเวลาห่างกันเพียง 2
 ปี กล่าวคือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2513 (เล่ม 1)
 และ พ.ศ. 2514 (เล่ม 2) และตีพิมพ์ซ้ำครั้งที่
 สองทั้งสองเล่ม เมื่อ พ.ศ. 2515

เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ไทย
 (และเทศ) จำนวนไม่น้อย เดิม วิกาศย์พจนกิจ
 สร้างงานเขียนประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและมี
 คุณค่าเหล่านี้ขึ้นมา ไม่ใช่ด้วยพื้นฐานภูมิ
 หลังจากการฝึกฝนทางประวัติศาสตร์ หรือ
 ด้วยความจำเป็นทางวิชาชีพ (ไม่ว่าจะเป็น
 วิชาชีพประวัติศาสตร์โดยตรง หรือวิชา
 อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องับประวัติศาสตร์ หรือ
 ที่จำเป็นต้องอาศัยประโยชน์จากความรู้ทาง

ประวัติศาสตร์) แต่ทั้งนี้ ด้วยพื้นฐานความรู้
 ลึกสำนึกผูกพันเป็นการส่วนตัวอย่างลึกซึ้ง
 ที่มีอยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของ
 ท้องถิ่นที่ตนถือกำเนิดหรือมีส่วนร่วมเป็น
 เจ้าของ

เดิม วิกาศย์พจนกิจ ถือกำเนิดใน
 ตระกูลท้าวเพี้ย ซึ่งเป็นชนชั้นปกครองผู้นำ
 ท้องถิ่นแบบจารีตดั้งเดิมของเมืองอุบลราช-
 ธานี หัวเมืองเอกในภาคอีสาน บิดาของเดิม
 คือ **ท้าวหนูเล็ก สิงหัทธิต** ผู้ซึ่งต่อมาเป็นที่
อำนวยการเมือง อุบลราชธานีสมัยเริ่มแรกของระบบเทศาภิบาล
 เลขานุการส่วนพระองค์ของกรมหลวงสรรพ-
สิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์สำ-
 เร็จราชการมณฑลลาวท้าว และนายอำเภอ
 พิบูลมังสาหาร กล่าวกันว่า **ตระกูลสิงหัทธิต**
 สืบเชื้อสายมาจาก**เจ้าพระยา** แห่งเมืองหนอง-
 บัวลุ่มพู ด้วยเหตุดังนั้น จึงนับเนื่องอยู่ใน
 สายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตระกูลท้าวเพี้ย
 ของหัวเมืองต่าง ๆ จำนวนมากในบริเวณ
 แม่น้ำชี - มูลตอนล่าง แล้วรวมอยู่กับ
 ตระกูลเจ้าและท้าวเพี้ยของลาวตอนล่าง โดย
 เฉพาะสายตระกูลของนครจำปาศักดิ์

เดิม เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.
 2449 ที่บ้านในตัวเมืองอุบลราชธานี ด้รับ
 การศึกษาชั้นต้นและชั้นมัธยมในระบบการ
 ศึกษาแบบใหม่ของไทยจากโรงเรียนในตัว
 เมืองนั่นเอง หลังจากนั้น จึงได้เดินทางไป
 ไปศึกษาต่อในอินโดจีนฝรั่งเศส ที่ไซ่ง่อน
 และซานออยตามลำดับ ภายหลังเพื่อนนัก-
 เรียนที่ศึกษาอยู่ด้วยกันที่อินโดจีนร่วมรุ่นกับ
 เดิม นั้น เป็นระเบียบภาพบุคคลสำคัญของ
 ประวัติศาสตร์การเมืองลาวในสมัยต่อมา
 เป็นต้นว่า **เจ้าบุญอุ้ม ฌ จำปาศักดิ์ เจ้าคำมัว
 เจ้าศรีสุ่มง เจ้าคำตัน ศรีเฉลิมศักดิ์** ฯลฯ เดิม
 ศึกษาอยู่ในอินโดจีน ฝรั่งเศสระหว่าง พ.ศ.
 2468 - 2475 ทางด้านวิศวกรรมโยธาและ
 ทางด้านการพาณิชย์ หลังจากสำเร็จการศึกษา
 ในปี พ.ศ. 2475 แล้ว เดิมก็ได้เดินทางกลับ
 ประเทศไทย เข้ารับราชการในตำแหน่งหน้าที่

ทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างทาง
 หลวง และสนามบินมาโดยตลอด และใช้ชีวิต
 ทางวิชาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสานและทาง
 ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง เดิมเกษียณอายุราชการ
 จากกรมทางหลวงในปี พ.ศ. 2509 และถึงแก่
 กรรมเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2514 ภาย
 หลังจากตีหนังสือ **ประวัติศาสตร์อีสาน**
 เล่ม 2 ตีพิมพ์จำหน่ายออกมาได้เพียงเดือน
 เศษ ๆ

เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานภูมิหลังทาง
 ครอบครัวของเดิม วิกาศย์พจนกิจ ที่มาจาก
 ตระกูลชนชั้นปกครองเดิมในภาคอีสานแล้ว
 ความรู้สึกสำนึกผูกพันที่เดิมมีอยู่กับประวัติ-
 ศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคอีสานและของ
 ลาวจึงเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก ในแง่หนึ่ง
 สำหรับเดิมแล้ว ประวัติศาสตร์ของอาณาจักร
 นี้ เกือบจะเป็นประวัติศาสตร์ตระกูลของ
 เดิมเองก็ว่าได้

เดิม ได้บันทึกถึงจุดเริ่มแรกของความ
 สนใจที่เขามีต่อประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
 ของภาคอีสานและของลาว ไว้ใน **"คำปรารภ"**
 ของ **ฝั่งขวาแม่น้ำโขง** เมื่อ พ.ศ. 2499 ดังนี้ :-

"เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ข้าพเจ้า
มิกิจรุระ ไปจังหวัดอุบลฯ บังเอิญได้ไปพบบันทึก
 การปกครองหัวเมืองมณฑลภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ ซึ่งบิดาของข้าพเจ้า (**พระวิภาคย์พจนกิจ**)
เล็ก สิงหัทธิต เมื่อครั้งเป็นหลวงอุปฮาดการวัฒน์
ข้าหลวงมหาดไทยผู้ช่วย ร.ศ. 125) ได้รวบรวมไว้
 เป็นเล่มสมุดใหญ่เก่าคร่ำคร่า ซึ่งในเวลานั้น พระ-
เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ทรง
 ดำรงตำแหน่งข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการ
 มณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อมาเปลี่ยนเป็น
 มณฑลอีสาน) และประทับอยู่ ณ เมืองอุบลราชธานี
 ข้าพเจ้าได้เอาบันทึกที่บิดาได้ทำไว้
 ดังกล่าว ไปพิจารณาตลอดแล้ว เห็นว่าบันทึกนี้เป็น
 สารคดีเก่าแก่ หากไม่มีผู้ใดคิดทำเอาไว้เกรงเรื่อง
 จะสูญไปเสีย และถ้าได้รวมแก้ไขเพิ่มเติมตาม
 กาลสมัยให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้นอีก ก็เข้าใจว่า
 อาจจะเป็นประโยชน์แก่คนที่เกิดใหม่ภายหลัง..."

ความรู้สึกผูกพันที่เดิมมีอยู่กับประวัติ-

ศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคอีสาน ของลาว และตลอดสองฝั่งปากแม่น้ำโขง สะท้อนออกมาให้เห็นได้ในงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของเติมเอง กล่าวได้ว่า ตลอด 25 ปีสุดท้ายของชีวิตของเติม กล่าวคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2490 จนกระทั่งภายหลังเมื่อเขาเกษียณอายุราชการใน พ.ศ. 2509 และก่อนที่จะถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2514 นั้น เติมได้อุทิศเวลาที่เหลือทั้งหมดจากงานประจำทางวิชาชีพในฐานะวิศวกรสร้างทางหลวง ให้แก่การค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอาณาบริเวณดังกล่าว

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรก ของเติม คือ **ฝั่งขวาแม่น้ำโขง** นั้น เติมใช้เวลาเขียนฉบับร่างฉบับแรกภายในระยะเวลาไม่ถึง 1 ปีระหว่าง พ.ศ. 2490 แต่ต้องใช้เวลากว่า 9 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2499 ในการแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติม และรวมทั้งการหาผู้จัดพิมพ์ งานเขียนชิ้นนี้ ซึ่งมีความยาวถึง 59 บท และหนากว่า 1,000 หน้า เขียนและปรับปรุงขึ้นในระหว่าง 10 ปีที่งานในหน้าที่ทางวิชาชีพหลักของเติม คือ นายช่างสำรวจวางแผนก่อสร้าง และควบคุมการก่อสร้างทางหลวง อยู่ที่ ท่าลี่ ปากลาย ด้านซ้ายหุบแพ ภูเขียว วังสะพุง ฯลฯ ซึ่งเป็นชนบทที่ห่างไกลจากห้องสมุด และหนังสือหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำหรับใช้ในการค้นคว้าได้อย่างสะดวก

ในขณะที่พื้นฐานภูมิหลังทางชาติ-ตระกูลเดิมของเติม ทำให้เติมคุ้นเคยกับข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับหัวเมืองบริเวณอุบลราชธานี - จำปาศักดิ์ ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และการปฏิรูปการปกครองในบริเวณดังกล่าวในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ภูมิหลังทางการศึกษาในอินโดจีนฝรั่งเศสที่ทำให้เติมได้มีโอกาสสนทนาคู่กันเคยกับผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ของลาว ได้นำเติมไปสู่ประวัติศาสตร์ของฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ส่วนหน้าที่การงานอาชีพในฐานะวิศวกรก่อสร้างทางหลวง ก็ทำให้เติมได้มีโอกาส

เข้าถึงประวัติศาสตร์ของหัวเมืองทั้งหลายในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน เติมใช้เวลาอีกหลายปีหลัง พ.ศ. 2499 เพื่อเรียบเรียงประวัติศาสตร์ของหัวเมืองเหล่านี้ และรวมทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างทั้งหมด จุดมุ่งหมายของเติม ที่บันทึกไว้ ก็คือ “(งานเขียนชื่อ) **สองฝั่งโขง** ซึ่งรวมทั้งประวัติศาสตร์ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง(ประวัติศาสตร์ลาว) พม่า กัมพูชา และเวียดนาม อยู่ด้วย” (ดู “คำปรารภ” **ประวัติศาสตร์อีสาน** เล่ม 1)

สองฝั่งโขง ไม่มีโอกาสปรากฏต่อสายตาของผู้สนใจประวัติศาสตร์ แต่บางส่วนของ **สองฝั่งโขง** นี้ ก็ได้กลายมาเป็น **ประวัติศาสตร์อีสาน** ที่ตีพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2513 และ 2514 หลังจากนั้นต่อมาอีก 17 ปี อีกส่วนหนึ่งของ **สองฝั่งโขง** ก็ได้กลายมาเป็น **ประวัติศาสตร์ลาว** เล่มที่เป็นอยู่นี้

เติม วิชาภัยพจนกิจ ไม่ใช่ นักประวัติศาสตร์อาชีพที่มีพื้นฐานการศึกษามาทางวิธีการทางประวัติศาสตร์แบบใหม่ วิชาชีพที่ฝึกฝนมาทางวิศวกรรมโยธา ก็คงจะไม่ได้ช่วยให้เติมเข้าใจปัญหาของอคติในสำนึกทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามก็ดีลักษณะที่เด่นกว่าของเติม อยู่ที่ ความอดสาหะพยายาม ความมานะอดทน ความผูกพันอย่างลึกซึ้งในการทำงานค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวกับบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง และประการสำคัญ ความถ่อมตนสำนึก ข้อดีที่มีอยู่ **ฝั่งขวาแม่น้ำโขง** ใช้เวลา 9 ปีปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์ตามคำแนะนำของนักประวัติศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงยิ่ง อย่างหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ ตรี อมาตยกุล ฯลฯ ในขณะที่ **ประวัติศาสตร์อีสาน** ก็ได้รับการเรียบเรียง (edit) ใหม่ให้กระชับและมีเอกภาพขึ้น โดย นิธิ เอียวศรีวงศ์

สำหรับ **ประวัติศาสตร์ลาว** เล่มนี้ ค้นฉบับเดิมเป็นส่วนหนึ่งของ **สองฝั่งโขง** ที่เติม วิชาภัยพจนกิจ ได้เตรียมขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2499 - 2509 บางส่วนของค้นฉบับดังกล่าว

เคยตีพิมพ์อยู่ใน **ฝั่งขวาแม่น้ำโขง** และบางส่วนตีพิมพ์อยู่ใน **ประวัติศาสตร์อีสาน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ประการหนึ่งว่า ประวัติศาสตร์ของลาว และของบริเวณภาคอีสานของไทยนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแนบแน่น และแยกพิจารณาออกจากกันไม่ได้

แน่นอนที่ว่า **ประวัติศาสตร์ลาว** เล่มนี้ไม่ใช่หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของลาว ที่สมบูรณ์ และน่าพอใจที่สุด แต่ทั้งนี้ ผู้อ่านก็คงต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทางเวลา และความจำกัดในด้านต่าง ๆ ของผู้เขียน นอกจากนั้น **ประวัติศาสตร์ลาว** ของ เติม วิชาภัยพจนกิจ ยังกล่าวได้ว่า เป็นงานเขียนภาษาไทยเล่มเดียวที่มีอยู่ในขณะนี้ ที่พยายามกล่าวถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของลาว ตั้งแต่ยุคเริ่มแรก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทตำนาน จนถึงยุคที่ลาว หรือบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงต้องตกอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสในสมัยล่าอาณานิคมในตอนปลายของคริสต์ศตวรรษที่ 19

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ในด้านหนึ่งบ่งบอกสภาพและโอกาสรับรู้ที่ค่อนข้างจำกัดอย่างน่าตกใจ ที่สาธารณชนของเรามีอยู่ในปัจจุบัน เกี่ยวกับอดีตของประเทศที่กล่าวได้ว่ามีกำเนิดและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกันกับเรามาช้านาน ทั้งนี้ โดยไม่ต้องกล่าวถึงความสำคัญที่มีต่อกันในทางเศรษฐกิจและการเมือง ทั้งในขณะนี้ และในอนาคต แต่ในขณะเดียวกัน ข้อเท็จจริงดังกล่าว ก็นับเป็นเหตุผลเพียงพอที่ **ประวัติศาสตร์ลาว** เล่มนี้สมควรได้รับความสนใจจากผู้ที่อยู่ในวงการประวัติศาสตร์ ผู้สนใจประวัติศาสตร์ไทยและประเทศใกล้เคียง นิสิตนักศึกษา และรวมทั้งบุคคลทั่วไป

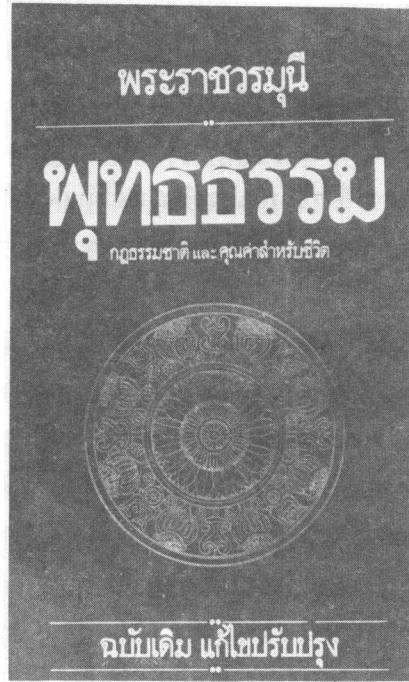
ฉลอง สุนทรวาณิชย์

22 กรกฎาคม 2530

คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพียงความเคลื่อนไหว

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยคณะเศรษฐศาสตร์ ได้จัดสนทนาทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 72 ปีของท่านอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ตั้งแต่เมื่อวันพุธที่ 20 มกราคม และต่อมาทุกวันพุธจนถึงวันพุธที่ 9 มีนาคม “จดหมายข่าว” จึงติดตามการสนทนาตามถ่ายทอดให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้มารับฟัง สำหรับฉบับนี้ขอเสนอ “พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม” และทราบมาว่าทางมูลนิธิโกลบอลทองจะนำเอาสิ่งที่สนทนาจากทั้ง 7 วงสนทนา และปาฐกถาของพระเทพเวทีไปตีพิมพ์ สำหรับผู้ที่ไม่สามารถมารับฟังได้ก็ยังสามารถติดตามได้ แต่คงต้องรอไปสักระยะหนึ่ง

พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม

ผู้ร่วมสนทนา ศ.นพ. ประเวศ วะสี

ดร. มหาประยูร ธรรมจิตโต

พระคุณฐี เมธังกูโร

พระไพศาล วิสาโล

ดร. ภัทรพร สิริกาญจน

ประเด็นที่ผู้ร่วมสนทนาจะคุยกันนั้นแวดล้อมในเรื่อง

1. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ กับ ตามแนวพุทธธรรมต่างกันอย่างไร
2. วิเคราะห์สังคมปัจจุบันในทัศนะพุทธโดยเฉพาะ โครงสร้างของสังคม

3. เศรษฐกิจการเมือง การปกครองแบบพุทธควรจะเป็นอย่างไรที่จะเป็นไปได้ในสภาวะการเมืองของโลกในปัจจุบัน

4. มรรควิธีที่จะพัฒนาสังคมแบบพุทธท่ามกลางเงื่อนไขของประเทศและของโลกในปัจจุบัน

เนื่องจากรูปแบบการพูดคุยมิได้เป็นแบบการอภิปรายที่แต่ละคนจะเสนอความคิดของตนจนจบสิ้นกระบวนความทีละคน แต่เป็นการคุยกันไปเรื่อย ๆ ตามแต่ใครจะคิดอะไรได้ ดังนั้น “จดหมายข่าว” จึงขอถือสิทธิในการตัดต่อตัดหัวข้อเพื่อให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษและสะดวกในการอ่าน

การพัฒนาคืออะไร และการพัฒนาสังคมสมัยใหม่กับการพัฒนาตามแนวพุทธธรรมมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันอย่างไร

พระมหาประยูร ...การพัฒนาในความหมายที่เราเข้าใจทั่ว ๆ ไป หมายถึงการทำให้เจริญขึ้น ดีขึ้น แต่รากศัพท์ของพัฒนาที่มาจากพัฒนาในภาษาบาลี บางทีก็ใช้ในความหมายว่าเจริญ หรือ มากขึ้นในด้านปริมาณ และมากขึ้นในด้านปริมาณบางทีก็ไม่ใช่ว่าจะดี แต่อาจกลายเป็นกรงรัง ดังคำบาลีที่ว่า น สียา โลกาทุณโน ที่แปลว่า อย่าเป็นคนรกโลก ดังนั้นวัฒนธรรมมีความหมายที่ว่ามากขึ้นด้านปริมาณในด้านไหนก็ตามซึ่งจะไม่เหมือนอีกคำหนึ่งคือภาวนา ซึ่งแปลว่าการอบรม ทำให้มากขึ้น เจริญขึ้นซึ่งจะ

ตรงกับคำว่าพัฒนา เช่น จิตภาวนา ศีลภาวนา ภาวนา ซึ่งจะไม่เห็นการขยายด้านปริมาณ เช่น หัวใจโตขึ้น ภาวนาหรือพัฒนาในพุทธธรรมจึงกินความหมายทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

พระไพศาล ...ถ้าเราตีประเด็นเรื่องรากศัพท์ออกไปก่อน การพัฒนามีความหมายอย่างน้อย 2 นัย ความหมายทั่ว ๆ ไปก็หมายถึงความเจริญทำให้มันดีขึ้น แต่ถ้าเป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้เฉพาะในวงการหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ อาจจะหมายถึงการพยายามที่จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้น เวลาพูดถึงคำว่าพัฒนาจะหมายถึงวิธีการหรือยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องการเพิ่มขึ้นของ G.N.P. หรือว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจจนกระทั่งไปสู่ความเป็นประเภทอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในแง่ศัพท์เทคนิคซึ่งในวงการจำกัดวงหนึ่งนี้ ซึ่งเริ่มมาแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ เป็นต้นมา พัฒนามันหมายถึงตัวนี้เท่านั้น คือการมุ่งให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งก็เป็นการเน้นเชิงปริมาณ เพราะฉะนั้นเวลาคนเค้าพยายามเสนอแนวทางพัฒนาอีกแนวทางหนึ่งเค้าจะต้องกำกับไว้ว่า other development หรือ another development ถ้าไม่มีคำว่า other หรือ another ก็จะไปเข้าใจเรื่องการพัฒนามตามแนวกระแสหลักปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยเรานิยมชมชอบกันอยู่

พระคุณฐี ...อะไรเป็นเกณฑ์วินิจฉัยว่ามันดีขึ้น เจริญขึ้น ส่วนหนึ่งก็คือเรื่องปริมาณ อีกส่วนคือคุณภาพ แล้วจะเอาอะไรวัดคุณภาพ ถ้าหากเกณฑ์วินิจฉัยกันได้ก็จะมาว่าสังคมเราไปถูกทางหรือเปล่านั้น เจริญ คนทั่วไปเข้าใจว่ามากขึ้น แต่อันที่จริงแล้วภาษาที่คนไทยใช้เจริญไม่จำเป็นต้องแปลว่ามากขึ้น น่าจะแปลว่าพอเหมาะพอดีก็ได้ เช่น ไปจำเจริญพระเศกา หมายถึงไปตัดผมให้มันพอดี หรือว่าเราขานหมากนี้ไปจำเจริญเสีย ก็คือเอาไปทิ้งในที่ที่มันเหมาะสม

ดร. ภัทรพร ...พัฒนาของสังคมสมัยใหม่ กับตามแนวพุทธธรรมอาจจะต้องใช้เกณฑ์แตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของการพัฒนาของสังคมสมัยใหม่ กับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามแนวพุทธธรรมต่างกันอย่างไร บางทีสิ่งที่สังคมสมัยใหม่บอกว่าพัฒนา อาจจะเป็นคนละสิ่งกับพุทธธรรม

อาจารย์ประเวศ ...คำว่าพัฒนาคนที่นำมาใช้ทั่วไปก็มีความตั้งใจที่จะใช้ในแง่ดี แต่เรามาคำว่ามันดีจริงหรือเปล่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ต่างจากแนวพุทธธรรมอย่างไร กระผมคิดว่า การพัฒนาสังคมสมัยใหม่ทุก ๆ แห่งคงจะมุ่งหวังให้เกิดความสุข ความเจริญ กับประชาชนของประเทศ แต่ว่าเสร็จแล้วมันเกิดจริงหรือเปล่านั้น เป็นสิ่งที่เราควรจะมาคุยกัน และผมคิดว่าส่วนที่สำคัญคืออยู่ที่

ฐานของความคิด จะมีอะไรเป็นฐานของความคิด อาจจะใช้คำว่า concept ว่าจะอะไรเป็นต้นเหตุของความสุข ความเจริญ กระผมคิดว่า **การพัฒนาสังคมสมัยใหม่มีฐานของความคิดอยู่ที่ว่าการที่จะส่งเสริมให้เกิดความมั่งคั่งเพื่อสนองตอบความต้องการของบุคคลและคิดว่าสิ่งนี้จะนำความสุขมาสู่บุคคลและก็นำสู่สังคม ฐานความคิดนี้เราก็คูกันมาตั้งแต่แล้วทำให้เกิดการพัฒนายที่ไม่ได้สมดุลขึ้น ถ้าจะพูดไปตัวความคิดนี้ ขัดแย้งกับแนวทางพุทธธรรมโดยสิ้นเชิง ไปคนละด้านเลย ทางด้านพุทธธรรมจะสอนว่ามนุษย์นั้นไม่ได้อยู่โดด ๆ อยู่โดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต และสิ่งที่ร้ายแรงที่สุดที่จะทำให้มนุษย์อยู่โดยเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นไม่ได้ก็คือ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์คือตัวอึดตาย แต่ในหลักการพัฒนาสังคมสมัยใหม่อาศัยการกระตุ้นอึดตาย คือ การสนองตอบ**

ความต้องการของบุคคล ก็คือ สนองตอบความอยากที่จะเสพทางวัตถุต่าง ๆ โดยคิดว่าถ้าความอยากอันนั้นได้รับการสนองตอบแล้วจะเป็นความสุขซึ่งมันไม่จริงเพราะว่ามนุษย์พอได้รับการสนองตอบทางวัตถุอะไรแล้วก็แล้วแต่ วัตถุนั้นก็หมดสภาพที่จะเป็นบ่อเกิดของความสุข ถ้ายังเสพวัตถุอยู่เหมือนเก่าก็ไม่เกิดความสุขอีกต่อไปเกิดความเบื่อ ความเซ็ง ต้องการที่จะเสพสิ่งที่เหลือลึกลับยิ่งขึ้นไปอีก เพราะฉะนั้นความพยายามที่จะสนองตอบความต้องการทางวัตถุมันไม่มีทางที่จะทำให้สิ้นทุกข์ได้ และทั้งสองตัวนี้กระผมอยากจะเรียกว่าเป็นความคิดแบบ อัดคินิยม และ วัตถุนิยม เพราะว่าส่งเสริมความต้องการของตัวคนของคนมากขึ้น ที่นี้อัดคินิยมกับวัตถุนิยมถึงจะไปด้วยกันก็ขัดแย้งกัน เพราะว่าตัวความต้องการของบุคคลไม่มีที่สิ้นสุด แต่ว่าความสามารถที่จะสนองตอบทางวัตถุให้ทุกคนมีที่สิ้นสุด มีข้อจำกัด ทำให้ไม่ได้ เมื่อทำไม่ได้ก็เกิดการแย่งชิงกันขึ้น ใครมีอำนาจมากกว่าก็จะแย่งชิงไป เกิดความเหลื่อมล้ำค่าสูงกันถึงขนาด เกิดความแตกต่างของเมืองกับชนบท เกิดอะไรต่าง ๆ และกิจการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ดูไปแล้วก็ไม่ได้เน้นที่คน เน้นที่วัตถุ เน้นที่เศรษฐกิจดังที่เราได้ยินกันทั่วไปว่าเน้นความคืบหน้าทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะมีผลกระทบต่อบุคคลอย่างไร ผู้คนรอบครัวของเค้า ชุมชนจะเป็นอย่างไร วัฒนธรรมจะเป็นอย่างไร สิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไรก็คำนึงถึงน้อยตกลงระบบนี้มันก็ทำให้ทั้งสังคมตกอยู่ในอำนาจของโครงสร้างทางวัตถุ หรือว่าทางเศรษฐกิจ คนก็หมดความสำคัญลงไป และก็เกิดความลำบาก กระผมคิดว่าตามแนวพุทธธรรมนั้นต่างกัน คือเน้นที่

การพัฒนาบุคคล พัฒนาคอนให้มีความภาพที่ถูกต้องมีปัญญา และที่ นอกจากนั้นยังต้องมีความเห็นแก่ตัวน้อยลงไม่งั้นก็เป็นพยายกันกับผู้อื่น และก็ไม่ได้เน้นที่คนอย่างเดี่ยวโดด ๆ จะเน้นที่คนในฐานะที่สัมพันธ์กับวัตถุ กับสังคม กับสิ่งแวดล้อมด้วย เพราะฉะนั้น กระผมคิดว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาสังคมสมัยใหม่กับตามแนวพุทธธรรมต่างกัน

พระไพศาล ...การพัฒนาในรูปแบบ ปัจจุบันโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เขาสนใจเรื่องความสุขจริงหรือเปล่า เวลาเขาคิดจะพัฒนาจะสร้างเขื่อน จะสร้างกระเข้ลลยฟ้าอะไรอย่างนี้ไม่มีความสุขอยู่ในประเด็นที่เขาคิด เขาจะสนใจเรื่องการเพิ่มพูนรายได้ทางเศรษฐกิจ การเพิ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาในเมืองไทยมากขึ้น ถ้าเราบอกว่าสร้างเขื่อนน้ำโจนแล้วชาวบ้านจะทุกข์ยากยิ่งใจ พวกเค้านี้เขาจะไม่สนใจแต่ถ้าพูดว่าไม่สร้างเขื่อนน้ำโจนแล้วเศรษฐกิจประเทศไทยจะดีขึ้น O.K. ก็จะคงสร้าง คือ จริง ๆ แล้วความสุขมันไม่อยู่ในความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ เขาเข้าใจ ๆ อาตมาสงสัยในข้อนี้นะ เราพูดถึงการพัฒนา ไม่มีข้อความสุขอยู่เพราะมันเป็นนามธรรม เขาจะสนใจเรื่อง เงินทุนสำรอง การเพิ่มทางเศรษฐกิจ การเพิ่ม G.N.P. สนใจว่าสินค้าออกจะมากขึ้นหรือน้อยลงก็เปอร์เซ็นต์ ในทำนองนี้ ไม่มีความสุขอยู่เลย แต่ก่อนอาจมีเรื่องความสุขอยู่ ทำให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนา แต่ในปัจจุบันทำไปทำมารวมกรวิกลายเป็นเป้าหมายไป ความสุขลืมไปแล้วว่ามันคืออะไร เขาสนใจเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า **บุญเมคเกอร์พูดไว้ชัดเจนว่าโครงการอะไรก็ตามถ้าคุณบอกว่ามันไร้ศีลธรรม มันน่าเกลียด หรือมันทำลายจิตใจของผู้คน หรือมันทำให้คนไม่มีความสุข มันทำลายสันติสุขของโลก หรือทำลายความสงบสุขของคนรุ่นต่อไป แต่ตราบดีที่คุณยังไม่ได้ชี้ว่า โครงการเหล่านั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแล้วมันยังมีสิทธิที่จะจอกงามและรุ่งเรืองต่อไป มันก็เหมือนที่อาตมาพูดเขื่อนน้ำโจน กระเข้ลลยฟ้า ไม่ว่าจะมันจะทำให้คนทุกข์ยากยิ่งใจก็ตามแต่ตราบดีที่มันทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวขึ้นต้องสร้าง**

สังคมปัจจุบันในทัศนะพุทธ

พระมหาประยูร ...สังคมสมัยใหม่เรามองว่าเป็นประเภทวัตถุนิยม ต่างจากการพัฒนาแบบพุทธ-ธรรม อาตมาคิดว่าโดยโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นลักษณะของอภิปรชญา มันต้องมีความแตกต่างกันด้วย อย่างน้อยคนที่กำหนดการพัฒนาจะต้องคิดว่ามนุษย์ต้องการอะไร มนุษย์ต้องการความสุขระดับไหน แต่มีเงินทอง ทรัพย์สิน ความมั่นคงทางทรัพย์สินพอไหม

ถ้าเขาเชื่อว่าพอเขาก็จะกำหนดการพัฒนาตามที่อยากให้เป็นคำถามก็คือที่จริงแล้วเขาเชื่ออย่างนั้นหรือเปล่า หรือว่าเป็นการครอบงำ และถ้าหากว่าเป็นการครอบงำทำไมคนจึงยอมและดำเนินตามโครงการอันนั้นมาเป็นเวลานาน และประเด็นต่อมาก็คือ พื้นฐานของพุทธศาสนาทางพุทธธรรมเอง หากว่าเน้นคุณค่าทางด้านจิตใจมนุษย์ ต้องการพัฒนาด้านจิตใจ หรือทางจิตนิยมเข้าไปด้วย ลักษณะนั้นเป็นสิ่งที่เห็นจริงแล้วซึ่งคนยอมรับหรือไม่ แต่ถ้าหากว่ายอมรับทำไมเค้าจึงไปตามวัตถุนิยม

อาจารย์ประเวศ ...เรื่องความสุขในทัศนะตะวันตก กับ ทางพุทธธรรมมองต่างกันหรือเปล่า ความสุข ความทุกข์ คงจะเป็นเรื่องเดียวกันเหมือนกับเรื่องความร้อนความเย็น ถ้าความร้อนน้อยความเย็นก็มาก ถ้าความทุกข์น้อยมันก็มีความสุข ของตะวันตกไปจับตรงที่ตัวความสุข แต่ทางพระพุทธศาสนาจะจับตรงตัวความทุกข์ ความสุขเกิดจากการได้รับการสนองตอบสิ่งที่ต้องการ แต่ทางพระพุทธศาสนาสนองที่ความทุกข์ ให้พยายามลดความทุกข์ลดได้มากเท่าใด ความสุขก็เพิ่มไปในตัว เหมือนความร้อนลด ความเย็นก็มีอยู่ในตัว ที่นี้ตรงนี้เอง อาจจะจุดที่ต่างกันว่าเมื่อเรามองอย่างนั้นเค้าไปจับที่ความสุขและใช้การสนองตอบทางวัตถุเข้ามา มันแก้ทุกข์ไม่ได้เพราะมันได้มาที่นิ่งแล้วมันได้ อย่างนั้นต่อไปมันก็ไม่ทำความสุขให้ มันต้องการต่อเพิ่มไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุด พระพุทธเจ้าท่านไปจับตรงที่ความทุกข์มันสิ้นสุด และมันง่ายกว่า และไม่กระทบกระเทือนคนอื่น ...ความสุขเกิดจากความอยาก เริ่มจาก อริชชา ตัณหา อุปาทาน เมื่อเจ้าความอยากลดลงหรือสลายไปมันก็หายทุกข์ ทุกข์อันนี้เห็นชัดเจนเวลาเราอยากอะไรก็แล้วแต่ อยากเป็นพระสังฆราช อยากได้เครื่องราชฯ อยากแล้วมีทุกข์ แต่ในการที่เราสละอะไรออก หรือเราให้อะไรใครเกิดความทุกข์ทันที ทัศนคติตะวันตกมันเน้นที่การจะนำเข้าตัวให้มากก็เข้าไปสู่ความขัดแย้ง ความไม่พอเพียง แต่ว่าทางพุทธเน้นที่การให้ ก็เลยว่า ทาน ศีล ภาวนา ธรรมครอบการให้ ...จุดที่แตกต่างกันนี้อาจจะนำไปสู่การพัฒนาที่ต่างกัน

ดร. กัทรพร ...อยากจะนิมนต์พระมหาประยูร เพราะไม่ทราบว่าจะตอบคำถามของท่านหรือยัง ว่าทำไมตะวันตกเขาจะเคยกตศกษาหาโน้นหานี่เข้าตัวสร้างโน้น สร้างนี้ เค้าทำไปเพื่ออะไร ทำไปแล้วมันไม่มีความสุขหรือเปล่า

พระมหาประยูร ...อาตมาถามเองคิดไปคิดมากก็ได้คำตอบก็ไม่ทราบว่าจะเป็นที่พอใจหรือเปล่า

อาจารย์ประเวศได้พูดถึงเรื่องความสุขว่าเราอาจมองความสุขต่างกันก็ได้ ในประเด็นที่ว่า อาตมาคิดว่าในทางตะวันตก คำว่าความสุขมันหมายถึงคำว่า pleasure คือความสุขทางเนื้อหนังซึ่งตรงกับคำว่า กามสุขของเขา ส่วนมากเรคิดอยู่ในขั้นนี้ เข้าไปไม่ถึงสิ่งที่ทางศาสนาเราพูดถึงว่า breeze ซึ่งเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป อาจหมายถึงความสุขจากความสงบอย่างที่ท่านคุณฐิติพูด ความสุขจากฉนวน ความสุขอะไรแบบความหลุดพ้น ที่เขาไปเน้นอยู่ในขั้นเนื้อหนัง นักเศรษฐศาสตร์ก็บอกว่าเขาแค่นี้พอ เพราะว่าเราสามารถที่จะกำหนดว่าปริมาณเท่านี้จะสนองความสุขของคุณได้ในระดับนี้ เพราะฉะนั้นเราก็ออยู่กันแค่นี้ แต่พุทธศาสนาก็บอกว่าควรจะไ้ไปมากกว่านี้ มันควรจะเกินคำว่าความสุข ไปในสิ่งที่เรียกว่า นิรามิยสุข คือสุขที่ไม่มีเครื่องต่อ สุขจากความสงบ อันนี้แหละที่เรามองจุดมุ่งหมายของชีวิตของคนต่างกัน อาตมามองก็เป็นเรื่องเดียวกับอาจารย์ประเวศว่า ความสุขเป็นเรื่องของการมอง ที่นี่อีกประเด็นหนึ่ง ทำไมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบนี้จึงอยู่ได้ระบบอย่างนี้มีมันอยู่ได้ด้วยการหาความสุข ระบบนี้มีมันอยู่ได้เพราะสิ่งที่เรียกกันว่าการโฆษณา commercial ประชาสัมพันธ์อะไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ขาดไม่ได้ในการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบนี้ มีการโฆษณาที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ ที่เป็นระบบในการจูงใจ ตรงกันข้ามกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ เขาไม่มีการโฆษณาชวนเชื่อว่ามีสิ่งเหล่านี้ดีนะ คำนิยมในสังคมมันเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีการโฆษณา ไม่มีการยกตัวอย่างว่า คนดีในสังคมจะต้องได้รับการยกย่อง เราไม่มีการโฆษณาเพราะฉะนั้น เขาจึงไม่เห็นคุณค่าในการพัฒนาแบบนั้น อาตมาคิดว่าถ้าเราลดลงมา ลองคิดเรื่องการประชาสัมพันธ์ระบบนี้ก็คงจะลำบากเหมือนกัน

ดร.ภัทรพร ...ขอเรียนถามท่านพระมหาประยูรว่า ถ้าเผื่อว่าเรากิปรายแบบนี้ว่าสังคมตะวันตกมันพัฒนาแบบสมัยใหม่ ในที่สุดมันต้องจบลงด้วย ความทุกข์ มันควรจะเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า

พระมหาประยูร ...คือว่าความทุกข์ มองในแง่พุทธศาสนามันไม่ได้หมายความว่ามันจะเป็นที่สุดของการพัฒนา แต่หมายความว่ามัน สุข ๆ ทุกข์ ๆ นะ สุข ๆ ดิบ ๆ ได้สิ่งนี้แล้วพอมันพอใจสักพักหนึ่ง มันก็เกิดเบื่อหน่าย แล้วก็มองหาสิ่งใหม่ มันมีแต่จะวิ่งตามวัตถุ อันนี้แหละที่เค้าเรียกได้ว่าไม่รู้จักพอ มันมีจนประเภทหนึ่งคือจนเพราะไม่พอ พัฒนาไม่พอกับความต้องการ มันขาดที่นี้ก็เกิดจนจึงต้องแสวงหา พอได้มาแล้วมันจนอีก พอเริ่มจนเพราะไม่พอก็ต้องแสวงหาสิ่งอื่นต่อไป เพราะฉะนั้นอันนี้ที่พระพุทธ-

เจ้าบอกว่ามันเป็นความทุกข์ในความหมายที่ว่าเราไม่พอใจกับสภาพที่เราได้ การพัฒนามันเป็นอย่างนั้น แต่พระพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธว่าความทุกข์เหล่านั้นไม่ดี มิฉะนั้นเราจะมองว่าพุทธศาสนาปฏิเสธเรื่องวัตถุ ถ้าเราปฏิเสธวัตถุแล้วไปแสวงหาแต่ความสุขทางจิต อันนั้นก็จะเป็น อัตตคติภมณานุโยค เราทรมานตนอยู่อย่างเร้นแค้นอะไรขึ้นมา มันไม่ใช่ทางสายกลาง ทางสายกลางจะไม่ปฏิเสธวัตถุ ทางสายกลางจะไม่ปฏิเสธความสุขทางจิตใจ พระพุทธเจ้าบอกว่าคนเรานั้นควรจะมีตา 2 ข้าง ข้างหนึ่งสำหรับแสวงหาความสุขในทางวัตถุคือมีความรู้สำหรับประกอบอาชีพ ประกอบการงาน กับอีกข้างหนึ่งเป็นดวงตาทางปัญญาที่เห็นลึกลงไปในสังขธรรมของชีวิต และทำให้เรามีความสุข คนที่มีตาสองข้างเป็นคนที่ไม่พิจารณา และอยู่อย่างสมดุล คนที่สมบูรณ์ในทางพุทธศาสนาจะต้องเป็นคนอย่างนั้น ที่จะไม่คลั่งไปทางวัตถุ จนเป็น กามสุขัลลิกานุโยค ที่จะไม่ปฏิเสธวัตถุจนเป็นอัตตคติภมณานุโยค

อาจารย์ประเวศ ...การโฆษณาจูงใจนี้มันรุนแรงมาก ในประเทศไทยรุนแรงที่สุดคือต่างประเทศ อินโดนีเซียโทรทัศน์เขาห้ามโฆษณาสินค้า เค้าบอกว่าอินโดนีเซียจนอยู่แล้ว ถ้าเกิดโฆษณาให้ยกอะไรขึ้นอีกจะลำบากมากขึ้น เพราะฉะนั้นในโทรทัศน์ของอินโดนีเซียไม่มีโฆษณาสินค้า รัฐบาลห้ามแค่ของไทยมีเสรีภาพที่จะปลุกกระดมกันถึงขนาดลงทุนมากเหลือเกินที่ตรงนี้ พยายามค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาเทคนิคขึ้นมาเพื่อจะไปจี้คนให้มันอยาก ให้มันต้องการให้ได้ มันไม่ยาก มันฝึส้นโดย มันก็ขายของไม่ออก ถ้ามันสงบความต้องการน้อยมันไม่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงไปกระตุ้นให้มันอยาก ซึ่งมันตรงข้ามกับทางพุทธศาสนา อย่าง เบียร์กลอสเตอร์ ความสุขที่คนดื่มได้ แล้วก็เอามาดื่มให้ดู มันสุขเหลือเกิน เขาเข้าไปส้านบาทสำหรับคนที่คิดประโยชน์ เขาจ่ายรุนแรงเพราะต้องไปกระตุ้นให้คนคิดหาวิธีที่จะกระตุ้นให้คนอยากต่าง ๆ ขयरรถ ขายมอเตอร์ไซด์ ขายอะไร กลัวคนจะไม่สนใจ ก็เอาผู้หญิงไปไปคู่กันด้วย ให้มองผู้หญิงไปจะได้เห็นสินค้า เพราะฉะนั้นผมคิดว่ามันรุนแรงและตรงข้ามกับสิ่งที่พระพุทธศาสนาสอนว่าให้ลดความอยาก อยากน้อยจะได้สงบ ผมคิดว่าทั้ง ๆ ที่เราบอกว่าเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ รัฐบาลก็เป็นพุทธ ประชาชนส่วนใหญ่ก็เป็นพุทธ กระผมคิดว่าเราเปลี่ยนศาสนาไปแล้ว เป็นศาสนาวัตถุนิยม ขณะนี้มันเข้ามาครอบงำอยู่ ปัญหาที่เราน่าจะคุยกันวันนี้นั้นเป็นเรื่องยากมาก เพราะตัววัตถุนิยมสมัยนี้มันไม่ใช่เบา ๆ เหมือนเมื่อ

ครั้งพุทธกาล เมื่อครั้งพุทธกาลมันเป็นสังคมเล็กเป็นสังคมเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ เพียงแต่สอนให้คนประพฤติดีไม่ต้องมากเท่าไรมันก็มีมีความสุขกันขึ้นมาแล้ว แต่สมัยนี้สังคมมันซับซ้อนมาก และตัววัตถุนิยมมันเข้ามาเป็นโครงสร้างในสังคมเลยที่จะผลักดันให้ทุกคนทำอย่างนั้น และความคิดจิตใจ หรือ mentality มันก็คิดไปอย่างนั้น มันเคยชินกับระบบที่มากครอบ และตรงนี้เราน่าจะต้องหาคำคอบเพราะมันยาก เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่โลกก็เผชิญอยู่ ประเทศไทยก็เผชิญอยู่ และก็ยากมาก เราจะมีวิธีอะไรมาแก้

พระไพศาล ...ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่คิดว่าน่าจะนำมาพิจารณาก็คือว่าเมื่อที่เราได้พูดกันมากเรื่องปัญหาของสังคมและเราก็มองที่ความเห็นแก่ตัวเรื่องความโลภ ก็ลดสติหากภายในตัวคน ซึ่งมันเป็นธรรมชาติซึ่งอาจจะพัฒนามานาน อาตมาเห็นว่านี่เป็นประเด็นหนึ่ง แต่อย่างน้อยต้องมีอีกประเด็นหนึ่งคือบางทีการกระทำหลายอย่างซึ่งก่อให้เกิดปัญหา บางครั้งเราไม่ได้ทำไปเพราะความเห็นแก่ตัว แต่เป็นไปเพราะความเชื่อ หรือความเข้าใจว่าทำไปอย่างนั้นแล้วมันดี หรือทำอย่างนั้นแล้วมันได้ผล เพราะฉะนั้นปัญหานี้ก็ต้องโยงไปถึงเรื่องปทัสถานของสังคม หรือว่าสิ่งที่มันเป็นค่านิยมของสังคม หรือทางภาษาพุทธเรียกว่าทิวี่ คนที่อยู่ในระบบราชาธิปไตยกับคนที่อยู่ในระบบประชาธิปไตย ความเห็นจะต่างกัน อันนี้เป็นเรื่องของทิวี่ ดังนั้นนอกจากเราจะพูดถึงเรื่องธรรมชาติส่วนลึกแล้วซึ่งมันอยู่ในตัวทุกคน เราน่าจะต้องโยงไปถึงเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมที่มันก่อให้เกิดทิวี่ ความเห็น หรือก่อให้เกิดค่านิยม ก่อให้เกิดวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปทัสถานอย่างไรบ้าง ซึ่งปทัสถานเหล่านั้นบางครั้งเกิดขึ้นด้วยการมีเจตจำนงแฝงเร้นในการก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้อื่น มีเจตจำนงแฝงเร้นที่จะเอาเปรียบผู้อื่นก็แล้วแต่ อันนี้เป็นประเด็นหนึ่ง แต่มันต้องมีสองส่วนควบกัน คือ ธรรมชาติข้างในของมนุษย์ และสิ่งที่เราได้รับรู้มาและเข้าใจว่า มันคือความชอบธรรม ความถูกต้อง เพราะฉะนั้นอาตมาจึงยังไม่ถึงกับไปประณามว่าเวลาเกิดปัญหาขึ้นมาเราจะบอกว่าเขาเห็นแก่ตัวอย่างเดียว ไม่ใช่มันต้องมีส่วนอื่นด้วยคือเรื่องความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจะเรียกว่าวิชา ทิวี่ ความเห็น ก็ได้ซึ่งมันเป็นเรื่องทางสังคมซึ่งเกี่ยวพันกับโครงสร้างทางสังคมด้วย

พระมหาประยูร ...ในประเด็นที่หนึ่งคิดว่าเราก็คัดพอสมควร เราฟังท่านไพศาลพูด เราก็น่าหนักใจด้วย เพราะว่า ที่เราตั้งคำถามว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาสังคมสมัยใหม่กับตามแนวพุทธ-

ธรรมต่างกันอย่างไร เรา ก็ตอบกันหลายประเด็น แต่ว่ามันก็จะโยงไปโนระบบความคิดได้ว่าอย่างน้อยที่สุด จุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งที่พูดกันส่วนหนึ่งก็คือ อย่างที่อาจารย์หมอบริเวณศุภคคือ อุดคณินิยม วัตถุประสงค์ ซึ่งเรายังไม่ได้บอกว่าคุณพุทธธรรมนั้นเป็นอย่างไร และถ้าตั้งคำถามว่าถ้าอย่างนั้นทำไมระบบนี้ถึงอยู่มาได้ อันนี้แหละที่ทำให้เกิดความคิดว่าถ้าเราจะเปลี่ยนระบบหรือเอาพุทธธรรมเข้าไปในระบบมันจะเข้าไปได้อย่างไร เพราะว่าถ้าหากมันเป็นเพราะการโฆษณาชวนเชื่อ ประชาสัมพันธ์ เขาก็ไม่มีที่โฆษณาให้สิ่งใหม่คือ พุทธธรรม ถ้าหากว่าเป็นการสั่งสมอบรมทางวัฒนธรรม เป็นค่านิยมที่สร้างกันมา มันก็แนบแน่นกับชีวิตของเขา และพวกเขา ก็สบายแล้ว ทำไมจะต้องมาสอดแทรกกับชีวิตของเขา

อาจารย์ประเวศ ...เขาไม่สบายหรือกษะ เป็นหมอรูปร่างกันแทบแย ด้านสุขภาพจิต

พระมหาประยูร ...อันนี้แหละที่เราต้องไปชี้ให้ดูว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องมีการเยียวยา จะต้องมีการวิเคราะห์ แล้วก็บอกว่าปัญหาที่มันเกิดขึ้นเพราะมันเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ก่อให้เกิด side effect อย่างไม่คาดคิดที่ตามมาเพราะว่าคุณพัฒนาไปตามแนวนี้ เพราะฉะนั้นมันเริ่มในระบบของการพัฒนา อาจจะไปด้วยกัน หรือ ปรับปรุงของคุณให้ดีขึ้น หรือช่วยที่ให้กับการพัฒนาในระบบพุทธธรรม ซึ่งเราน่าจะพูดกันในประเด็นนี้ว่าสิ่งที่เราจะเอาเข้าไปปรับปรุงหรือชัดเจน หรือเพิ่มเติมในการพัฒนาตามแนวพุทธธรรม ควรจะเป็นอย่างไร แล้วก็เราควรจะชี้ให้ชัดว่าปัจจุบันเราอยู่ในส่วนไหน และส่วนนี้จะเข้ามาช่วยได้อย่างไร

พระไพศาล ...อาตมาเห็นว่าไม่น่าเสียหาย ถ้าการแยกเป็นส่วน ๆ นั้น ในทางการแพทย์ เศรษฐกิจ สังคม เขาไม่คำนึงเฉพาะในเรื่องของวัตถุประสงค์เขาเอาจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจริยธรรมอาจจะไม่มีแหล่งที่มาทางศาสนาก็ได้

พระมหาประยูร ...อันนี้แหละที่มองเห็นว่าเวลาที่ให้พวกผู้เชี่ยวชาญชำนาญการทั้งหลายพูดถึงการพัฒนา เขาจะพูดแยกเป็นส่วน ๆ นักเศรษฐศาสตร์ก็เน้นในการพัฒนาเรื่องเศรษฐกิจ นักการศึกษาที่เน้นในเรื่องปริมาณของการสร้างโรงเรียน การสร้างนักเรียน พูดถึงการผลิตสินค้าที่สูงขึ้น พระหากตกอยู่ได้อธิปไตยเช่นนี้ก็จะพูดว่าวัดมากขึ้น ศาสนาก็มากขึ้น คนตายมาเข้าวัดมากขึ้น ถ้าจะพูดในด้านของปริมาณ แต่ในตัวพุทธธรรมจริง ๆ บอกว่าเราน่าจะมองไม่ใช่วัตถุภายนอก หรือสิ่งแวดล้อม หรือจำนวนของที่ผลิตทั้งหลาย มองมาที่มนุษย์ เราพัฒนาเพื่อใครถ้าไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

มันมนุษย์ต้องการอะไร ถ้าไม่ใช่ความสุขที่ปราณีตที่ตีขึ้น ซึ่งเราควรจะจัดสรรการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญชำนาญการสาขาทั้งหลาย ซึ่งมักจะเน้นเฉพาะสาขาของคนให้เรามีลักษณะของเอกภาพที่เป็นการพัฒนาไปไม่กินนั่นกินนี่ ไม่มากเกินไป ให้มีความสมดุลให้เป็นทางสายกลาง เน้นทั้งจิตใจและร่างกายให้เห็นแก่ตัวน้อยลง ให้อยู่กันอย่างสันติสุข ให้อยู่ในความสงบ อาตมาคิดว่ามันน่าจะเป็นประเด็นนี้

พระคณฺฐี ...ประเด็นเรื่องจริยธรรมเป็นประเด็นที่สำคัญมาก เราจะเชื่อเรื่องสูงสุดแต่ไหนหรือนั่นคงเป็นอีกระดับหนึ่ง เมื่อสัก 10 ปีก่อน พระที่มหาจุฬาลงกรณอาจารย์ป่วยว่า ถ้าใช้พุทธศาสนาพัฒนาประเทศจะพัฒนาให้มีสังคมที่ได้อย่างไร ท่านก็บอกว่าสังคมที่ดีคือ สังคมที่มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ มีความยุติธรรม มีความเมตตากรุณา นี่ก็เป็นองค์ธรรมที่สำคัญทั้งนั้นเลยในทางพุทธศาสนา

อาจารย์ประเวศ ...ผมคิดว่าคำว่า สันติ สันติ-ประชาธรรม มีหลักพุทธศาสนาอยู่ในนั้นมาก แต่ผมอยากกลับมาประเด็นเมื่อที่คิดหนึ่งเพราะว่ามันติดค้างอยู่ มนุษย์พัฒนาวัตถุต่าง ๆ ขึ้นมาเสพดู ๆ มันก็มีความสุข ความสะดวก แต่ถ้าถามว่ามนุษย์มีวิชาความรู้ต่าง ๆ มากมาย มีนักปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์มากมาย โลกดีขึ้นหรือเปล่า ความเห็นเรื่องนี้ อาจจะต่างกัน บางคนก็บอกว่าดีขึ้น เพราะว่าสามารถแก้ปัญหาอะไรต่าง ๆ ก็ได้ โรคฝีดาษก็หมดไปจากโลก อหิวาห์ที่เคยระบาดฆ่าคนตายเยอะแยะก็น้อยลงไป อะไรต่าง ๆ ก็สะดวกสบายมากขึ้น อันนี้ก็แล้วแต่เกณฑ์ที่จะมอง แต่ว่าอีกอันหนึ่งที่กระผมกราบเรียนเมื่อที่เรื่องสุขภาพจิต จะเห็นว่าสุขภาพจิตเสื่อมโทรมลงทั่วโลก อันนี้มีดัชนีหลายอย่างบอก คือคนเครียดมากขึ้นทั่วโลก กระผมคิดว่าความจริงพระก็เครียดเหมือนกันที่มหาโรงพยาบาล เพราะฉะนั้นเทียบทั่วโลกแล้วที่ชายที่ดีที่สุดในโลก 3 อย่างเป็นยาแก้ความเครียดคือ ยากล่อมประสาท ยาลดความดันโลหิต และยารักษาแผลในกระเพาะ และก็มีอีกเรื่องหนึ่งคือ การฆ่าตัวตาย ยาเสพติด ความทุจริต อะไรต่าง ๆ เกิดขึ้นมาก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสงครามน้อยใหญ่จนกระทั่งถึงอาวุธนิวเคลียร์ที่สะสมกันขณะนี้กว่า 2 หมื่นหัว ซึ่งมากพอจะฆ่าคนหมดทั้งโลก ทุกคนตายหมดอาวุธยังเหลืออีกตั้งแยะ ฆ่ากันได้อีกหลายเที่ยว ขณะนี้เครียดมากทั้งดลก และตัวโลกเอง หรือออกไปนอกโลกมันก็ถูกรบกวนโดยสิ่งที่มนุษย์ทำ เช่นขณะนี้พูดกันถึงชั้นไอโซนที่อยู่รอบ ๆ โลก ว่ามันบางลง ๆ เพราะสิ่งที่มนุษย์เอามาเสพมาใช้มากมันขึ้นไปกระทบถึงชั้น

บรรยากาศซึ่งมันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากมาย เพราะฉะนั้นอาจจะดูว่ามีตีเหมือนกัน แต่โดยทั่วไปมนุษย์มีความสุขน้อยลง สุขภาพจิตแย่ และมันเกิดโรคต่าง ๆ เกิดโรคทางกายที่เกี่ยวกับสุขภาพจิตไม่มีมากมาย รวมทั้งโรคเครียดต่าง ๆ ก็เกิดมาจากทางจิตด้วย กระผมคิดว่ามนุษย์ก็รู้ว่าการมีความสุขมันไม่ค่อยมีมันเครียด เพราะฉะนั้นพวกฝรั่งอย่างพวกอเมริกันซึ่งก็มีวัตถุประสงค์พอมันคนคะวันออกไปสอนการทำสมาธิก็เจอความสุขอย่างที่ไม่เคยเจอมาก่อน มันเบา สบายด้านจิตใจ มหาญีที่ไปสอนคนอเมริกันในเรื่อง T.M. (transcendental meditation) คนอเมริกันเอาเงินมาให้มหาญีเยอะแยะจนกระทั่งตอนนี้กลายเป็นมหาเศรษฐีไปแล้ว ใครไปขายสมาธิให้ฝรั่งรวย เพราะมันทำให้เขาเกิดความสุขชนิดที่เขาไม่เคยเจอมาก่อน ไม่ใช่ความสุขทางวัตถุ ที่นี่เมื่อโลกพัฒนาจนมันเกิดปัญหาที่จะทำลายล้างกันอย่างรุนแรงขณะนี้ ตัวอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์เองที่เป็นคนคิดค้นพบสูตรต่าง ๆ ทางฟิสิกส์ ถ้าจะให้โนเบลไพรส์ก็จะได้หลายเที่ยวเพราะว่าพบของสำคัญ ๆ ไว้มาก ก่อนที่ท่านจะตาย ท่านก็เห็นปัญหาของมนุษย์ที่มันขัดแย้งกันถึงขนาด ท่านก็บอกว่ามนุษย์ชาตินี้ต้องการความคิดอย่างใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษย์ชาติจะอยู่รอดได้ ...เออทำไมที่พัฒนากันมานี้จะทำให้มนุษย์ชาติอยู่รอดไม่ได้ละ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ภาษาอังกฤษบอกว่า We shall need substantially new thinking if mankind is to survive มันจะต้องคิดใหม่กันโดยสิ้นเชิงก็อาจจะแปลว่าที่คิด ๆ กันมา ถึงแม้จะฉลาดยังงี้ก็แล้วแต่ ที่คิดกันมาแต่เดิมมาเรื่อย ๆ นี่มันน่าจะมีอะไรผิดโดยสิ้นเชิง จึงพามนุษย์เข้ามาสู่วิกฤต ถ้าเรคิดว่ามันวิกฤตขณะนี้มันคงผิดแม้ว่าจะฉลาดคิดโน่นคิดนี้ได้ มันคงมีอะไรผิดโดยระบบของมันเลย ท่านจึงว่าต้องการความคิดใหม่โดยสิ้นเชิง และขณะนี้นักนักคิดฝรั่งก็คิดกันว่าไอ้ new thinking นี่มันคืออะไรที่จะช่วยมนุษย์ได้ดีกว่านี้ ก็มีคนส่วนใหญ่ยังหาไม่เจอ ผมก็เคยไปประชุมอาจารย์เขาก็พยายามจะหากันแต่ก็หาไม่เจอเมื่อที่ท่านพระมหาประยูรบอกว่าไอ้ที่มันน่าจะมีผิดไปนี่เพราะมันคิดเป็นส่วนๆ แต่ธรรมชาติจริง ๆ มันเชื่อมโยงกันโดยละเอียดอ่อนมาก เชื่อมโยงกันมาช้านาน แต่อาจจะเพราะความจำกัดของมนุษย์เอง หรือวิซชะอะไรก็แล้วแต่ มันได้เป็นส่วน ๆ ไม่เห็นความเชื่อมโยง แล้วเอาความรู้ที่ตีมีเฉพาะส่วนเหมือนเป็นความรู้จริงแล้วเอาไปใช้ เอาไปมองเอาเข้าไปกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นไปได้ใหม่ว่าจุดนี้มีคนจับจุดนี้เพราะเป็นจุดที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นในโลก เพราะถ้าดูจริง ๆ ทางแพทย์เอง แพทย์

เกือบทั้งหมดไม่เข้าใจว่าสุขภาพคืออะไร สุขภาพของคนที่เชื่อมโยงโดยละเอียดอ่อน ทั้งกาย ใจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติอะไรร้อยแปด แต่ตัวแพทย์ของเข้าใจแต่เรื่องเชื้อโรค เข้าใจแต่เรื่องโรงพยาบาล เรื่องยา เพราะเรียนมาแต่เป็นส่วน ๆ ทหารก็อาจจะมองเฉพาะเรื่องทหารไม่เชื่อมโยงไปสู่สิ่งอื่น นักเศรษฐศาสตร์พูดมาแล้วมองแต่เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ มองไม่เชื่อมโยงไปถึงเรื่องจิตใจ ครอบครัวยุควัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ใหญ่ทีเดียว แล้วตรงข้ามกับพุทธธรรม เพราะพุทธธรรมเป็นเรื่องเชื่อมโยง

อาจารย์ประเวศเสนอว่าแทนที่จะมาคิดกันใหม่ น่าจะดูว่าพุทธธรรมตอบปัญหาเหล่านี้ได้ไหม เช่นเรามีเรื่อง อีทีปจจัยดา หรือ ปฏิจจ-สมุปบาท พระมหาประยูร ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของตะวันตกทารุณมาก ทำให้เขาต้องเอาชนะธรรมชาติ ขณะที่เราไม่จำเป็นต้องเอาชนะธรรมชาติ ทำลายธรรมชาติเพื่อให้เราอยู่รอด ซึ่งพระคุณชี้เห็นว่า บางทีการที่เราสบาย สภาพแวดล้อมช่วยเราทำให้เราประมาท เราคุ้นเคยกับวัฒนธรรมศาสนา วัฒนธรรมธรรมชาติเราน่าจะศึกษาให้มากขึ้น พุทธศาสนามีองค์รวมอยู่ในระบบใหญ่ 3 ระบบ คือ ระบบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พุทธคือตัวอย่างของมนุษย์ที่เข้าใจตัวเองดี พัฒนาจิตสมบูรณ์ ธรรมะ คือ ความจริงตามธรรมชาติ สังฆะคือ ตัวอย่างของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันที่ดี แต่ขณะนี้เราไม่ได้มี พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง แต่เรามีแต่ ศตงค์ สรณัง คจฺฉามิ หรือ ฝรั่ง สรณัง คจฺฉามิ ปัญหาที่พูดคุยกันต่อมาคือการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ แบบพุทธจะเป็นอย่างไร

พระไพศาล ...เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่เกินไป และก็ท่าน**เจ้าคุณราชวรมณี** หรือ **พระเทพเวที** ท่านเขียนไว้ในพุทธธรรมว่า ทำไมพุทธศาสนาจึงไม่พูดถึงระบบเศรษฐกิจการเมืองที่พึ่งประสงค์ ในทัศนะของพระองค์ ท่านก็ได้ตอบสั้น ๆ ว่าเศรษฐกิจการเมือง หรือการพัฒนาอะไรก็ตามหากเอาหลักธรรมพุทธศาสนาไปใช้ได้ ก็เรียกว่าเป็นการพัฒนาแบบพุทธได้ คำตอบอันนี้นั้นก็สะท้อนความคิดที่ค่อนข้าง practical ในทัศนะแบบพุทธที่ว่าจะเป็นระบบราชาธิปไตยก็ได้ จะเป็นระบบสาธารณรัฐก็ได้ที่มีสองระบบในครึ่งพุทธกาล

.....ขณะนั้นมีทั้งคู่หรืออะ
.....มีราชาธิปไตย และมีสาธารณรัฐ ก็คือว่า พระองค์ก็ไม่ชี้ชัดว่าอันไหนดีกว่าอันไหน เพียง

แต่ให้สองระบบนั้นสามารถเกื้อกูลประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้ เวลาพูดถึงราชาธิปไตย ท่านก็พูดถึงทศพิธราชธรรม ให้พระราชสาสามารถที่จะปกครองแผ่นดินโดยธรรม ระบบสาธารณรัฐ ท่านก็พูดถึงอภิธานิชธรรม แต่ถ้าเรากำหนดเพียงเท่านั้น เราก็คือ O.K. สอนแต่ธรรมะไปก็แล้วกัน สอนแต่กรรมฐานไปก็แล้วกัน เท่านั้นก็ยังไม่พอ ที่ท่านคุยพูดไปก็คงจะชัดเจนคือพระองค์ได้สอนทั้งธรรมและวินัย วินัย ก็คือหลักการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งจะเรียกว่าเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองก็ได้ สำหรับวินัยของพระองค์ก็เป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองเฉพาะในชุมชนเล็ก ๆ ที่นี้ถ้าหากเราเอาเจตนารมณ์นั้นมาตีความให้มันกว้างขึ้นก็ได้ ตัวอย่างอย่างนี้ได้คิดเรื่องนี้มามาก ก็ยังรู้สึกว่าระบบเหล่านี้ก็ยังไม่สามารถจะเป็นคำตอบให้ได้ทั้งหมด ระบบเหล่านี้จะสามารถเป็นคำตอบให้ได้เพียง 2 ประเด็น คือ ทำให้คนมีความผาสุกทางกายมากขึ้น และก็มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีขึ้น สมมุติว่าเรามีระบบแบบที่วันนี้แต่การพัฒนาจิตภายในระบบมันไม่สามารถช่วยได้เท่าไรนะ มันต้องอาศัยการศึกษาปรับส่วนตนด้วย แต่กระนั้นก็ตามเราก็ต้องให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบนี้ด้วย พูดอย่างสั้น ๆ ก็คือ **ระบบเศรษฐกิจการเมืองเวลานี้มันไม่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองแบบพุทธ เมื่อกี้ก็ได้พูดกันมากกว่ามันเน้นในเรื่องของอัตตนิมมากเกินไป ในเรื่องปริมาณมากเกินไป มันขาดมนุษยธรรม และที่สำคัญระบบเช่นนี้มันไม่เอื้อให้มนุษย์เราสามารถพึ่งตนเองได้** ในพุทธศาสนามนุษย์เราอย่างน้อยจะพึ่งตนเองได้ใน 3 ระดับ ในทางเศรษฐกิจ หรือในทางวัตถุ คือไม่เป็นหนี้เป็นสินใคร และไม่แค้นแค้นผิดเคืองมากนักพึ่งตนเองได้ในทางที่สามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ คือไม่เป็นทาสใครสามารถที่จะมีอัตตวิมลฉัยของตนเองได้ ที่สำคัญมากคือการพึ่งตนเองในทางธรรมะ คือเป็นอยู่ได้ด้วยสติปัญญาของตนเอง มีคุณธรรม รู้ว่าจะอะไรถูกอะไรผิด สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองแม้จะอยู่ในคุก ในตะราง เป็นหนี้เป็นสินใคร แต่ถ้าเขามีสัมมัทธินในข้อนี้พึ่งตนเองได้ในทางสติปัญญาของตนเอง เขาก็มีความสุขได้ เหมือนกับที่คานธีสามารถมีความสุขได้แม้เมื่ออยู่ในคุก อันนี้เป็นการพึ่งตนเองได้ใน 3 ระดับ ระบบที่เป็นอยู่มันไม่เอื้อเท่าไรซึ่งอาจมาได้เขียนไว้ในบทความแล้ว แต่จะพูดสั้น ๆ ก็คือ ระบบที่เป็นอยู่ **ประการที่หนึ่ง รัฐมีอำนาจมากเกินไป** อันนี้มันมีผลต่อการพึ่งตนเอง ทางด้านการเมือง ชุมชนไม่สามารถปกครองตนเองได้ ท้องถิ่นไม่สามารถปกครองตนเองได้ และประชาชนไม่สามารถปกครองตนเองได้ มีอะไรขึ้นมาเราไม่สามารถจัดการสะสางด้วยตนเองได้ เพราะรัฐจัดให้หมด รัฐเป็นคนกำหนดว่าเราจะมีระบอบแบบไหน การศึกษาแบบไหน เติบโตขึ้นการศึกษาของรัฐมาในที่นี่ด้วย ก็ขออนุญาตพูดเท่าที่สติปัญญาจะมี คือคิดว่ารัฐอาศัยการศึกษาภาคบังคับเข้ามากำหนด ความคิดจิตใจ ทัศนคติ และอารมณ์ความรู้สึกของคน คนทุกคนเวลานี้ออกมาแบบเดียวกัน คือว่า โลกที่ดีที่สุดเปปซี่ดีที่สุด อันนี้ก็จะไม่ใช่เป็นผลของระบบการศึกษาโดยตรงแต่ว่ามันมีส่วนเอื้ออำนวย คือหล่อหลอมให้คนเป็นแบบเดียวกัน **ประการที่สอง ตลาดมีอำนาจมากเกินไป** ตลาดใหญ่ที่นี้พูดในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ คือเน้นถึงเรื่องการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันมากเกินไป ถ้าประชาชนสามารถทำด้วยตนเอง ชุมชนสามารถปกครองตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองในทางเศรษฐกิจนี้ทำไม่ได้ ถ้ามีชุมชนเช่นนี้ระบบเศรษฐกิจก็เข้าไปทำลาย ระบบตลาดต้องเข้าไปทำลายให้มันต้องเข้ามาพึ่งพิงกับระบบเศรษฐกิจส่วนรวม คนอย่างมหาอยู่ อย่างผู้ใหญ่วิบูลย์จะอยู่ได้น้อย เพราะเขาจะบิบบอยู่ตลอดเวลา เขาต้องการเชื่อมระบบเชื่อมชุมชนในชนบทให้เชื่อมโยงกับตลาดโลกเป็นลำดับไป ถ้าเราจะพึ่งตนเอง เขาจะไม่พอใจ เวลานี้มีปัญหาคนว่างงานเป็นจำนวนมาก เวลานี้คนส่วนใหญ่ฝากอนาคตตนเองไว้กับตลาดแรงงาน ถ้าไปหางานทำไม่ได้ ถ้าตลาดแรงงานไม่ตีราคาของตนเองเป็นเงินเดือนได้ คือ ไม่ให้งานทำ หางานทำไม่ได้เขาก็จะรู้สึกล้มเหลว ชีวิตเขาไม่มีค่า ไม่มีมีราคาเพราะเขาเอาคุณค่าของตัวเอง คุณค่าของแรงงานตัวเองไปฝากไว้กับตลาด ให้ตลาดการันตี ให้ตลาดเป็นตัวกำหนด ไม่เคยคิดที่จะทำงานเป็นของตนเอง ถ้าหางานทำไม่ได้ในออฟฟิศ ในระบบราชการ ในธนาคาร รู้สึกล้มเหลว ไม่เคยคิดเลยว่าจะสามารถตีราคาตนเองได้ด้วยตนเองหรือเปล่า จะสามารถที่จะขึ้นหัตถ์ได้ด้วยตัวเองได้อย่างไรบ้างโดยที่ไม่ต้องให้ตลาดมาตีราคา ถึงแม้หางานทำไม่ได้ก็ไม่รู้สึกตัวเองด้อย อันนี้เช่นนี้ไม่มีเพราะตลาดเข้าครอบงำทุกส่วน ครอบงำแม้ในระบบการศึกษา เพราะระบบการศึกษาจะต้องผลิตคนขึ้นมาตอบสนองตลาด ภาคเศรษฐกิจแบบใหม่ ยิ่งเราจะเห็น Nics กันแล้ว ต้องผลิตคนขึ้นมาให้มากโดยเฉพาะที่จะสามารถเข้าไป serve ตลาดเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ส่วนชนบทก็เรื่องหนึ่งนะ เพราะเขาไม่ค่อยสนใจ **ประการที่สาม คือสถาบันผู้เชี่ยวชาญ** มีจำนวนมากเกินไป ต้องขอโทษคุณหมอด้อย เพราะสถาบันการแพทย์ก็มีอิทธิพลมาก เราไม่สามารถบอกตัวเองว่ามีสุขภาพดีหรือเปล่า เราต้องไปหาหมอการันตี ต้องให้หมอดูทดสอบ ถ้าเราไม่ให้หมอดูการันตี เราก็มองไม่

มารจัดการสะสางด้วยตนเองได้ เพราะรัฐจัดให้หมด รัฐเป็นคนกำหนดว่าเราจะมีระบอบแบบไหน การศึกษาแบบไหน เติบโตขึ้นการศึกษาของรัฐมาในที่นี่ด้วย ก็ขออนุญาตพูดเท่าที่สติปัญญาจะมี คือคิดว่ารัฐอาศัยการศึกษาภาคบังคับเข้ามากำหนด ความคิดจิตใจ ทัศนคติ และอารมณ์ความรู้สึกของคน คนทุกคนเวลานี้ออกมาแบบเดียวกัน คือว่า โลกที่ดีที่สุดเปปซี่ดีที่สุด อันนี้ก็จะไม่ใช่เป็นผลของระบบการศึกษาโดยตรงแต่ว่ามันมีส่วนเอื้ออำนวย คือหล่อหลอมให้คนเป็นแบบเดียวกัน **ประการที่สอง ตลาดมีอำนาจมากเกินไป** ตลาดใหญ่ที่นี้พูดในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ คือเน้นถึงเรื่องการค้าขายแลกเปลี่ยนกันมากเกินไป ถ้าประชาชนสามารถทำด้วยตนเอง ชุมชนสามารถปกครองตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองในทางเศรษฐกิจนี้ทำไม่ได้ ถ้ามีชุมชนเช่นนี้ระบบเศรษฐกิจก็เข้าไปทำลาย ระบบตลาดต้องเข้าไปทำลายให้มันต้องเข้ามาพึ่งพิงกับระบบเศรษฐกิจส่วนรวม คนอย่างมหาอยู่ อย่างผู้ใหญ่วิบูลย์จะอยู่ได้น้อย เพราะเขาจะบิบบอยู่ตลอดเวลา เขาต้องการเชื่อมระบบเชื่อมชุมชนในชนบทให้เชื่อมโยงกับตลาดโลกเป็นลำดับไป ถ้าเราจะพึ่งตนเอง เขาจะไม่พอใจ เวลานี้มีปัญหาคนว่างงานเป็นจำนวนมาก เวลานี้คนส่วนใหญ่ฝากอนาคตตนเองไว้กับตลาดแรงงาน ถ้าไปหางานทำไม่ได้ ถ้าตลาดแรงงานไม่ตีราคาของตนเองเป็นเงินเดือนได้ คือ ไม่ให้งานทำ หางานทำไม่ได้เขาก็จะรู้สึกล้มเหลว ชีวิตเขาไม่มีค่า ไม่มีมีราคาเพราะเขาเอาคุณค่าของตัวเอง คุณค่าของแรงงานตัวเองไปฝากไว้กับตลาด ให้ตลาดการันตี ให้ตลาดเป็นตัวกำหนด ไม่เคยคิดที่จะทำงานเป็นของตนเอง ถ้าหางานทำไม่ได้ในออฟฟิศ ในระบบราชการ ในธนาคาร รู้สึกล้มเหลว ไม่เคยคิดเลยว่าจะสามารถตีราคาตนเองได้ด้วยตนเองหรือเปล่า จะสามารถที่จะขึ้นหัตถ์ได้ด้วยตัวเองได้อย่างไรบ้างโดยที่ไม่ต้องให้ตลาดมาตีราคา ถึงแม้หางานทำไม่ได้ก็ไม่รู้สึกตัวเองด้อย อันนี้เช่นนี้ไม่มีเพราะตลาดเข้าครอบงำทุกส่วน ครอบงำแม้ในระบบการศึกษา เพราะระบบการศึกษาจะต้องผลิตคนขึ้นมาตอบสนองตลาด ภาคเศรษฐกิจแบบใหม่ ยิ่งเราจะเห็น Nics กันแล้ว ต้องผลิตคนขึ้นมาให้มากโดยเฉพาะที่จะสามารถเข้าไป serve ตลาดเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ส่วนชนบทก็เรื่องหนึ่งนะ เพราะเขาไม่ค่อยสนใจ **ประการที่สาม คือสถาบันผู้เชี่ยวชาญ** มีจำนวนมากเกินไป ต้องขอโทษคุณหมอด้อย เพราะสถาบันการแพทย์ก็มีอิทธิพลมาก เราไม่สามารถบอกตัวเองว่ามีสุขภาพดีหรือเปล่า เราต้องไปหาหมอการันตี ต้องให้หมอดูทดสอบ ถ้าเราไม่ให้หมอดูการันตี เราก็มองไม่

สิทธิจะบอกว่าเรามีสุขภาพดี เป็นการดีที่คุณหมอกำลังรณรงค์เรื่องให้ประชาชนช่วยตัวเองได้ เพราะประชาชนจะพึ่งหมอกทำเดี๋ยว หรือว่าเราจะมีการศึกษาดีหรือไม่ เรายังต้องให้นักการศึกษาการันตีให้มหาวิทยาลัยการันตี ถ้าไม่จบมัธยม ไม่จบมหาวิทยาลัย เราจะรู้สิว่าเราดีอยู่ เราไม่มีคุณค่า และเรารู้สึกว่าเราไม่มีการศึกษา อันนี้เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันผู้เชี่ยวชาญการศึกษา ในการสาธารณสุข และในอีกหลายเรื่องซึ่งก็คงพูดจาไม่ได้ พูดเช่นนี้ก็คงหาคนเห็นด้วยได้ยาก แต่ก็คิดว่าพูดไว้ก่อนลองคิดกันดู รู้สึกดีในต้นต้นมาระบบเช่นนี้ รัฐ ตลาดผู้เชี่ยวชาญ มีประโยชน์แต่ว่ามีอำนาจมากเกินไป เกินมนุษย์...ทำให้มนุษย์ถูกกดลง กดลงแล้วพึ่งตนเองไม่ได้ มนุษย์ไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น มนุษย์ควรจะเป็นจริง เป็นตัวของตัวเอง พึ่งตัวเอง

ปัญหาสุดท้ายคือ ในสภาพปัจจุบัน ภายใต้โครงสร้างที่เป็นอยู่ เราจะมีการออกอย่างไร ได้บ้าง ซึ่งในเรื่องนี้ พระมหาประยูรได้ทั้งคำถามที่นำสนใจเอาไว้มากมาย และ**อาจารย์หมอประเวศ** ก็ได้เสนอทางออกที่น่าปฏิบัติไว้ 5 ข้อ

พระมหาประยูรทั้งคำถามไว้ว่า จริง ๆ แล้ว แบบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบนี้ มันสอดคล้องกับโลกทรรศน์ของชาวพุทธ วิถีชีวิตของชาวพุทธหรือไม่ หากพบว่ามันเป็นไปเพื่อความเปื่อยเน่า เพื่อกระตุ้นความโลภ โกรธ หลง มากขึ้น ชาวพุทธยอมรับได้หรือไม่ เศรษฐกิจแบบไหนที่ชาวพุทธยอมรับได้ และจะขัดแย้งกับความเจริญของประเทศหรือไม่อย่างไร

...แนวทางที่**ซูเมกเกอร์** เสนอ หรือที่**ท่านพุทธทาส** เสนอ ธรรมมิกสังคมนิยม หรือที่**อาจารย์ประเวศ** เสนอ เรื่องพุทธเกษตรกรรม เรื่องการกลับไปสู่หมู่บ้าน การพึ่งตนเอง เหล่านี้ น่าจะเอามาคิดดูว่าในทางปฏิบัติเป็นไปได้ไหม ในภาวะการณ์ปัจจุบัน

...**พระมหาประยูร** เสนอว่า น่าจะมีนักคิดสักกลุ่มหนึ่งมาวิเคราะห์ในเรื่องเหล่านี้ แล้วหล่อหลอมให้เป็นการปฏิบัติได้ขึ้นมา

อาจารย์ประเวศ เสนอแนวทางปฏิบัติ 5 ประการพอสรุปได้คือ

1. ขอให้หันมาคิดชาวพุทธนำเรื่องนี้มาคิดต่อไป ทั้งพระและฆราวาส เราคิดว่าพุทธเป็นของดี แต่คำตอบกับปัจจุบันมันยังไม่ชัดเจน
2. สถาบันพุทธศาสนานี้เป็นเรื่องสำคัญ ที่แล้วมามักมองไปที่วัดดู มีโบสถ์ใหญ่ ๆ มีพระพุทธรูปใหญ่ ๆ มีวัตถุมงคล เราคิดน้อยเรื่องทำอย่างไร จึงมีพระเกจิ ๆ การที่มีพระเกจิ ๆ อย่างท่าน**พุทธทาส**

ท่านเจ้าคุณพระราชวรมุนี เป็นสิ่งที่มีค่ามากเหลือเกินสำหรับสังคมไทยและต่อโลกด้วย เรามีพระเกือบ 3 แสนรูป จะต้องมืองค์ที่มีศักยภาพ ถ้าเราส่งเสริมสนับสนุนให้มีพระเกจิ ๆ ขึ้นมาอีก 20 องค์ ก็จะมีคุณค่าอย่างเหลือหลาย การส่งเสริมพระสงฆ์ **อาจารย์ประเวศ** คิดว่า จะเป็นตัวปัจจัยสำคัญที่เข้ามาเปลี่ยนทิศทางของการพัฒนาให้ดีขึ้น ในเรื่องนี้ **อาจารย์ประเวศ** พูดถึงสถาบันว่า วัดมีทรัพยากรมาก ทั้งที่ดิน อาคาร งบประมาณ และศรัทธาของชาวบ้าน ซึ่งมีมูลค่ามาก แต่ยังไม่ได้อามาใช้ให้ถูกต้อง ออกไปทางวัตถุเสียมาก และการบริหารจัดการเรื่องวัดนี้คงจะต้องนำมาคิด เพราะเรื่องวัดเรื่องสังคมมันใหญ่ โตออกไปมาก มีหลวงตามเป็นเจ้าอาวาส และมีกองเงินกองทอง ซึ่งหลวงตาอาจจะไม่เข้าใจเรื่องไวชาวจร เป็นอย่างไรก็ไม่รู้ คณะเศรษฐศาสตร์น่าจะคิดเรื่องเศรษฐศาสตร์ของวัด เพราะน่าจะเป็นมูลค่ามหาศาล เงินเข้า เงินออก ไปทางไหน ทำอย่างไรจึงจะนำเงินนี้ไปสู่การพัฒนาได้ พัฒนาคณะ พัฒนาธรรมะ ถ้าเราต้องการจะเบี่ยงเบนทิศทางของการพัฒนา เงินเราก็มี แต่เราขาดความเข้าใจ ขาดความกระตือรือร้น

3. การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนที่สำคัญที่สุด ที่แล้วมาการศึกษาไปตามสังคมนิยมเป็นวัตถุนิยม เพราะฉะนั้นการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด คงต้องคิด ตั้งแต่อนุบาลกระทั่งถึงมหาวิทยาลัย เพราะการศึกษาที่เราได้อยู่พูดได้เลยทำให้คนอ่อนแอทางสติปัญญา และไม่ได้สัมผัสอยู่กับความจริง เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่เราพูดมาทั้งหมดว่าน่าจะเป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่พึงปรารถนาในแนวพุทธก็จะต้องใช้การศึกษาเข้าไป **ดร.เสนาะ** เลขานุการสภาพัฒนาฯ บอกว่าจะหันมาเรื่องการศึกษาอย่างแรง เรื่องเศรษฐกิจพอแล้ว

4. เรื่องสื่อเพื่อการพัฒนา ทางธุรกิจการค้าใช้อย่างรุนแรงมาก แต่ทางธรรมะใช้น้อย อันนี้ต้อง

เอามามองให้เป็นระบบ เรื่อง communication development ถ้าสื่อดีก็กว้างขวาง และเร็วด้วย อาจารย์พยายามจะสื่อถึงรัฐบาลแต่คงไม่ถึง

5. ข้อสุดท้าย อาจารย์ว่าอาจจะดูตลก เพราะฝรั่งเค้าไม่ค่อยพูดกัน แต่คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญ คือเรื่องการฝึกจิตกรรมฐานเพื่อการพัฒนา เพราะมนุษย์พูดกันไป เรียนไปแต่เปลี่ยนพฤติกรรมไม่ได้ รู้อะไรดี อะไรชั่ว แต่ควบคุมตัวเองไม่ได้ เพราะสมองเราถูก program มาแต่เด็ก เปลี่ยนไม่ได้ เคยทำยังก็ทำยังงั้น จากการค้นคว้าพบว่าในสมองของเรามีวงจรจริง ๆ ว่า ถ้าเจอสถานการณ์แบบนี้ แล้วกิจกรรมฐานเป็นการเปลี่ยน program ให้คนได้

และในท้ายที่สุด อาจารย์เห็นว่า ถ้าเรามองสังคมใหญ่ จะเอาแนวพุทธเข้าไปจับ จะมองออกยากว่าจะทำสำเร็จได้อย่างไร เพราะสังคมใหญ่มันเสียไปแล้วโดยสิ้นเชิง โดยโครงสร้าง แต่ถ้าเรามองย่อยลงไปชุมชนเล็ก เรามีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง ๆ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน มีชุมชนเล็ก ๆ ที่พัฒนาจิตใจ มีกรรมฐานควบคุมจิตใจได้ ควบคุมความโลภ นำไปสู่ปัญญา ทำให้เกิดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ จิตใจผ่อนคลาย มีเวลาที่จะสนใจคนแก่ เด็ก คนป่วย มีเวลาไปคุยกับพระ วัฒนธรรมชุมชนได้กลับคืนมา เป็นชีวิตที่สงบ สบาย และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รากฐานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ คำถามก็คือว่า เป็นไปได้หรือเปล่าว่าเราจะส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมานิยมอย่างนี้ขึ้น ให้ชุมชนธรรมนิยมขยายตัว ถ้าเพิ่มขึ้นจะไปปรับโครงสร้างของสังคมได้ไหม ถ้าไม่ได้ทั้งหมด ได้บางส่วนก็ยังดี ให้เป็นทางเลือกของคน อาจารย์เสนอว่า บรรดาสื่อมวลชนน่าจะออกไปดู และนำมาเผยแพร่

สุดใจ ธารธาราทอง

8 กุมภาพันธ์ 2531

เจ้าซอง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร. 424-5768

ผู้จัดทำ

สุดใจ ธารธาราทอง

เกียรียงศักดิ์ เศรษฐพัฒน์นิช

พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

หนังสือภาพวรรณคดี
ทศชาติชาดก

เวสสันดร (ชาติภาพที่ ๑๐ : บำเพ็ญทานบารมี)

ภาพเขียนสี ฝีมือปัญญา ไชยะคำ

บทร้อยกรอง อธิบายธรรมประกอบความเรียงโดย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

รังสรรค์กันขึ้นเป็นหนังสือภาพจิตรวรรณคดี ๑๐ เล่ม : ๑๐ ชาติภาพ

เป็นจินตนาการกระจำจืดสำหรับเยาวชนนักอ่าน ด้วยภาพสวย

ด้วยคำอธิบายสละสลวย เรียบง่าย

เป็นสิ่งร่วมความรู้สึก ร่วมความนึกคิด สำหรับยุคสมัยแห่งความเป็นไทย --ร่วมกัน

บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ๕๕๕ ถนนไมตรีจิต กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๒๒๑-๐๑๑๑-๕